
Euskadin gertatutako tortura-kasuak ikertzeko proiektua (1960-2013)

Jardueraren memoria/laburpena

Francisco Etxeberria
Carlos Martín Beristain
Laura Pego

Kriminologiaren Euskal Institutua
Instituto Vasco de Criminología

2016ko ekainaren 27a

Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusiaren
enkarguz egina

---

1. Ikerketa-taldearen antolaera.

---

2. Sarrera.

- 2.1. Torturaren erabilerari buruzko kezka.
- 2.2. Beharrezko ikerketa.

3. Definizioak eta kontzeptu-esparrua.

---

4. Egindako jarduerak.

- 4.1. Iturri nagusiei buruzko informazio-bilaketa.
- 4.2. Bigarren mailako iturriei buruzko informazio-bilaketa.
- 4.3. Ikerketari buruz egindako kongresua.

5. Emaitzak.

- 5.1. Estatistika-datuak.
- 5.2. Auzitegi nazionalen eta nazioarteko erakundeen zein auzitegien ebazpenak.
- 5.3. Peritu-frogaren elementuak.

6. 202 tortura-kasuen alegazioen analisi egituratua Istanbulgo Protokoloaren bidez.

- 6.1. Sarrera eta oinarria.
- 6.2. Materiala eta metodoak.
- 6.3. Koherentzia aztertze adierazleak peritu-txosten psikologikoaren irizpide klinikoetan oinarrituta.
- 6.4. Istanbulgo Protokoloaren azterketaren emaitzak.
- 6.5. Istanbulgo Protokoloaren azken ondorioak.

7. Behin-behineko emaitzak.

Eranskina.

- Kongresuaren programa (EHUko udako ikastaroak).
-

Aurretiko oharra:

Dokumentu hau gauzatutako ikerketaren sintesi laburtu bat da. Ikerketa hori 2016. urtearen amaiera aldera amaituko dela aurreikusi da.

1. Ikerketa-taldearen antolaera

Zuzendaritza:

- Francisco Etxeberria (Medikuntzan doktorea. Lege eta Auzitegi Medikuntzan mediku espezialista. Auzitegi Medikuntzako irakasle titularra Euskal Herriko Unibertsitatean)
- Carlos Martín Beristain (Medikuntzan doktorea. Osasunaren Psikologian mediku espezialista)
- Laura Pego (Zuzenbidean lizentziatua. Kriminologian masterra. Kriminologiaren Euskal Institutuko ikertzailea)

Nazioarteko behatzaileak:

- Elisabeth Lira (psikologoa, Comisión Valech batzordeko kidea, Txile)
- Helena Solà (jurista, Torturaren Aurkako Munduko Erakundea, Suitza)
- Nuno Viera (auzitegi-medikua, Legezko Medikuntzaren Europako Kontseiluaren presidentea)

Administrazio-kudeaketa:

- Eva García (teknikari administraria)

Dokumentazioa eta informatizazioa:

- Rakel Perez (Kriminologian graduatua)
- Leire Padilla (Kriminologian graduatua)
- Maider Urretabizkaia (Kriminologian graduatua)
- Maite Alvarez (Kriminologian graduatua)
- Cristina Martín (Aranzadi Zientzia Elkarte)
- Anais González (Aranzadi Zientzia Elkarte)

A) Errolda egiteko informazio orokorra eta espezifikoak jaso eta tratatuko duten pertsonak

---

Iturri nagusiak, biktimen lekukotasunak eta salaketak:

- Zuzendaritza: Francisco Etxeberria (Euskal Herriko Unibertsitatea)
- Eztizen Miranda (Informazio Zientzietan lizentziatua)
- Iñaki Rebolledo (ingeniarria)
- Igone Etxeberria (Medikuntzan lizentziatua)
- Javier Buces (Historian lizentziatua)
- Maider Urretabizkaia (Kriminologian graduatua)
- Maite Alvarez (Kriminologian graduatua)

Bigarren mailako iturriak jasotzea, berrikustea eta aztertzea:

- Zuzendaritza: Laura Pego (Zuzenbidean lizentziatua, Kriminologiaren Euskal Institutua)
- Rakel Perez (Kriminologian graduatua)

-
- Leire Padilla (Kriminologian graduatua)

Analisi juridikoa:

- Zuzendaritza: Laura Pego (Zuzenbidean lizentziatua, Kriminologiaren Euskal Institutua)
- Aholkularitza: Ignacio Muñagorri (Zigor Zuzenbidean katedraduna, Kriminologiaren Euskal Institutua)
- Aholkularitza: Ana Pérez Machio (Zigor Zuzenbidean doktorea, Kriminologiaren Euskal Institutua)

B) B) Tratu txarren eta torturen salaketen fidagarritasuna ikertzeko peritu-protokoloa

---

- Zuzendaritza: Benito Morentin (Medikuntzan doktorea. Lege eta Auzitegi Medikuntzan mediku espezialista. Euskal Herriko Unibertsitatea)

Taldeen koordinatzaileak:

- Benito Morentin (Medikuntzan doktorea. Lege eta Auzitegi Medikuntzan mediku espezialista. Euskal Herriko Unibertsitatea)
- Olatz Barrenetxea (Psikologian lizentziatua)
- Miguel Angel Navarro Benito (Psikologian lizentziatua)

Psikologoek talde teknikoa:

- Iñaki Markez Alonso (psikologoa)
- Itziar Caballero (psikologoa)
- Julene Zuazua Alvarez (psikologoa)
- Sofia Abaitua Zarza (psikologoa)
- Ainara Zuazo Corral (psikologoa)
- Haizea De la Llosa de Dios (psikologoa)
- Myriam Ruiz Gonzalez (psikologoa)
- Urko Zalbidea Carbajal (psikologoa)
- Teresa Gómez Higuero (psikologoa)
- Anik Zubizarreta (psikologoa)
- Iñigo Ibaizabal (psikologoa)
- Irune Korres (psikologoa)
- Jon Ibañez de Opakua (psikologoa)
- Ixone Legorburu (psikologoa)
- Maribi Armendariz (psikologoa)
- Maritxu Jimenez (psikologoa)
- Nagore López de Luzuriaga (psikologoa)
- Ainara Iraizoz Lizarra (psikologoa)
- Ana Gil (psikologoa)
- Jeannete Ruiz (psikologoa)

- María Beloki Tere (psikologoa)
- Marian Mendiola (psikologoa)
- Yolanda Resano Arredondo (psikologoa)
- Eider Zuaitz (psikologoa)
- Maddi López López (psikologoa)
- Iraitz Ortega Sunsundegui (psikologoa)
- Mayi Sarasketa Bengoa (psikologoa)
- Haizea de la Llosa (psikologoa)
- Iñaki Marzkez (psikologoa)
- Leire Zelaia Viguera (psikologoa)
- Irune Korres (psikologoa)

Kanpoko psikiatraren ikuskapena:

- Pau Pérez Sales (Psikiatrian doktorea)

Istanbulgo Protokoloaren amaierako txostena egitea:

- Benito Morentin (Medikuntzan doktorea. Lege eta Auzitegi Medikuntzan mediku espezialista. Euskal Herriko Unibertsitatea)

C) C) Kasu adierazgarrien azterketa kualitatiboa, jakiteko zein den biktimen giza esperientzia, zein izan diren ondorioak, zein jasotako erantzun sozialak eta instituzionalak, eta zein izan den biktimen bizitzan izandako eragina

-
- Carlos Martín Beristain (Medikuntzan doktorea. Osasunaren Psikologian mediku espezialista)

D) Informe final de la investigación.

- Francisco Etxeberria (Medikuntzan doktorea. Lege eta Auzitegi Medikuntzan mediku espezialista. Euskal Herriko Unibertsitateko irakasle titularra)
- Carlos Martín Beristain (Medikuntzan doktorea. Osasunaren Psikologian mediku espezialista)
- Laura Pego (Zuzenbidean lizentziatua. Kriminologian masterra. Kriminologiaren Euskal Institutuko ikertzailea)

---

2. Sarrera

Azken bost hamarkadetan, tortura eta tratu txarrak Euskadiko egoeraren eta eztabaida politikoan egon dira. Salaketa ugari izan dira aztertutako 1960/2013 aldian, hainbat arlotan, bereziki terrorismoaren aurkako inkomunikazio-erregimenean, bai eta, azken hamarkadan, polizia-egoitzetan egondako etorkinenak ere.

Torturen eta tratu txarren salaketak aztertutako aldi guztian ematen dira, noiz gehiago noiz gutxiago, diktadura frankistaren urteetatik trantsizio politikora arte; are ikertutako aldiaren amaierara arte ere. Hala ere, fenomenoaren luze-zabala desberdina izan da, eta borroka politikoak hura giza eskubideen arloko arazo gisa ikustea eragotzi du, gehiago interesatu baitzaio Estatua auzitan jartzen zen gaia edo gertatutakoak ukatzea, hau da, legimitatearen aldeko borroka; bitartean, salaketa ugari pilatu dira eta biktimek ez dute errekonozimendurik jaso.

2.1. Torturaren erabilerari buruzko kezka

Diktaturaren garaian, tortura sistematikoa eta orokortua zen oposizio politiko eta sindikaleko pertsonak atxilotzen zirenean; gainera, zaintzapean zeuden pertsonak hil ziren. Tortura-delitua ez zegoen tipifikatuta, eta ez zegoen lege-testuingururik hura ikertu edo prebenitu ahal izateko. Ikerketa honen hasieran elkarrizketatutako biktima batzuen ustez, diktaturaren aurkako edonork bazekien torturak pairatuko zituela atxilotzen bazuten.

Egoera hori trantsizio politikoaren lehen urteetan luzatu zen, haren lehen arau-garapena gertatu arte, 31/1978 Legearekin, Konstituzioa onartu arte behintzat, nahiz eta polizia-jokabidea legeak baino askoz motelago aldatu ziren. 90eko urteetara arte, inkomunikatuta zeuden pertsona askoren salaketek ohikoak izaten jarraitu zuten terrorismoaren aurkako legea baliatuta atxilotutakoen artean, eta garai berean zaintzapean zeuden zenbait pertsona hil ziren. Tortura jasota zegoen Zigor Kodean, baina lesioengatik delitutzat jotzen zen, eta ez giza eskubideen urraketa larritzat. Eta ikerketa judizialaren ikuspuntutik, nahiz eta 80ko urteen erdialdetik aurrera auzitegi-medikuek esku hartzeko aukera eduki eta zenbait berme judizial izan, tortura-salaketa ugariak nekez egin zuten bidea, eta horietako batzuek bakarrik izan zituzten epai judizial irmoak, zenbait urte igarota eman arren. Hala ere, kasu asko ez ziren behar adina ikertu, edo, besterik gabe, atariko eginbideetan geratu ziren.

1978an terrorismoaren aurka onartutako legearen xedapen (judizialek) aukera ematen zuten atxilotuak abokatu-laguntzarik eta benetako kontrol judizialik gabe inkomunikatuta mantentzeko, hamar egunez 1987 bitartean atxilotutakoen kasuan, eta bost egunez geroago, eta Espainiako Giza Eskubideen Aldeko Elkarteak hura «askotan torturaren gune bihurtzen den gunea» zela esan zuen (Mohedano, 1986). Azken hamarkadetan egindako zenbait bisitatan, Europar Kontseiluko Torturaren Prebentziorako Batzordearen txostenek¹ esan dute tortura kasuak daudela, aldaketak sustatu behar direla terrorismoaren aurkako legedian, eta zaindu eta berrikusi egin behar direla poliziak presoak atxilotu, galdekatu eta garraiatzean erabiltzen dituen metodoak. Amnistia Internazionalak ere 70eko urteen amaieratik gaur egun arte izandako tortura-salaketak edo tortura-kasuei emandako tratua jaso ditu, batzuetan txosten espezifikoaren bidez, beste batzuetan urteroko txostenetan, eta proposamenak egin ditu atxilotuei ematen zaien tratua hobetzeko, eta, Gobernuak sistematikoki dioen bezala, salaketa batzuk faltsuak izateko arriskua saihesteko. Beste kasu batzuk ere ezagutu eta salatu dira, batez ere etorkinek izandakoak.

Giza eskubideak kontrolatzeko nazioarteko erakundeen txostenek, ikerketa-erakundeek eta -taldeek egindako azterketa enpirikoek eta Espainiako goi-mailako auzitegiek ez ezik, Estrasburgoko Giza Eskubideen Europako Auzitegiak eta Nazio Batuetako Giza Eskubideen Batzordeak ere emandako ebazpenetan gai honetan kezka-iturriak diren hainbat arazo jaso dituzte eta ikerketa hau egiteko beharraren oinarria ezartzen dute; besteak beste hauek dira kezka horiek:

- Inkomunikatutako atxilotuen eskubideen bermea eta babesa.
- Zer neurritan betetzen dituen Estatuak nazioarteko eta tokiko kontrol-organismoek torturari aurrea hartzeko egindako gomendioak.

---

¹ Torturaren Prebentziorako Batzordearen txostenak isilpekoak dira, eta ezin dira argitaratu eragiten dion gobernuak baimenik eman gabe.

- Barne-ikerketa edo ikerketan laguntzea.
- Auzitegiek tortura-salaketak ikertzea.
- Auzitegi-medikuen esku-hartzea.
- Fenomenoa aitortzeko politikak, edo epaiei eta indultuei ematen zaien erantzuna.

Aldi guztietan, torturaren biktimek ez dute izan benetako errekonozimendu sozialik edo juridikorik, eta ez da politika egokirik egin errekonozimenduaren nahiz kalte-ordainen esparruan. Bestalde, oro har alarmistatza, are kaltegarritzat ere eta sasiko interes politiko batzuetan oinarritutako gehiegikeriatzat hartu dira, edo besterik gabe kontuan hartu gabe utzi, giza eskubideen aldeko erakunde askok (Amnistia Internazionalak, adibidez) eta nazioarteko beste erakunde batzuek (besteak beste, Europar Kontseiluko Torturaren Prebentziorako Batzordeak eta Torturaren aurkako Nazio Batuetako Batzordeak) proposatutako prebentzio-neurriak eta kontalariak Espainiako torturari buruz egindako txostenak. Bitartean, zenbait kasu iritsi dira hurrenez hurren Giza Eskubideen Europako Auzitegira, eta haietan Espainiaren aurkako kondena-epaiak eman dira kasu horiek ez ikertzeagatik.

2.2. Beharrezko ikerketa

Azken hamarkadetako tortura fenomenoak iker dezan lantalde honi egindako eskaera **2013-16rako Bake eta Bizikidetzaren Planaren** baitako ekimenetako bat da.

Planean esaten den bezala «*Tortura giza eskubideen urraketen artean gaitzesgarriena da. Fenomeno hori gerta daiteke, zeren atxilotuekiko tratua gertatzen diren tokiak eta atxilotze-aldia kontrolpetik at gera baitaitezke. Opakutasunak zigorgabetasun-egoerak sortzen ditu eta zigorgabetasunak, aldi berean, horrelako praktiketarako egoera ezin hobeak. Tortura gertatzen den susmo zentzuduna izate hutsak zalantza hori argitzera bultzatu beharko luke giza eskubideekin eta demokraziaren balioekin konprometitu dagoen pertsona edo erakunde oro, baita fenomeno hori ez gertatzeko hartu beharreko neurriak hartzerako ere. Tortura gertatzeko aukera dagoela detektatzeak eta horri erantzuteak ez ditu sistema demokratikoa eta polizia-kidegoak ahultzen; aitzitik, haien legitimitatea eta sistema demokratikoarekiko konpromisoa areagotzen du». Geroago, hau dio: «*Administrazioaren betebehari etiko, politiko eta legezkoa da herritarrei segurtasunez bermatzea atxilotuei ematen zaien tratuan giza eskubideak errespetatzen direla eta, nolana ere, fenomeno hori ez gertatzeko eta, gertatuz gero, detektatu eta zuzentzeko beharrezkoak diren neurriak hartzen direla*».*

Torturaren fenomenoaren benetako eraginari buruz irizpide zientifikoetan oinarrituta egindako ikerketa zorrotz eta independente horren bidez, fenomenoaren benetako eragina zein den jakin nahi da, eta errekonozimendu-eta prebentzio-neurri egokiak bideratu.

Manuela Carmena, Jon Mirena Landa, Ramón Múgica eta Juan Mª Uriarteren **Euskal kasuan gertaturiko giza eskubideen urraketari buruzko oinarritzako txostena (1960-2013)** lana Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusiak eskatuta egin zen 2013ko ekainean, gure herrialdean asmo politikoei egindako indarkeriaren testuinguruan 1960. urteaz geroztik egiaztatutako giza eskubideen urraketak sailkatzeko eta kuantifikatzeko, eta hartan esaten da tortura ikertu beharreko errealitateetako bat dela, salaketa-kopuruari buruzko datu batzuk emateaz gain: *Ez dago behar adina datu egiaztaturik. Jarrerak desberdinak dira: batzuek ukatu egiten dute; beste batzuek, aldiz, 10.000 kasu daudela aipatzen dute. 5.500 salaketa publiko egiaztatuta daude (bi aldiako salaketa judizialak eta estrajudizialak batuta). Giza eskubideen arloko nazioarteko erakundearen arabera, haren erabilera, ohikoa zena laurogeiko urteetara arte, oraindik «noizbehinkakoa baino handiagoa» da. Horrek guztiak argi uzten du gehiago ikertu behar dela.*

Hori guztia ikusita, lantaldeak ikerketa bat egiteko eskatu zuen; haren bidez, ebidentzia zientifikoetan eta kasuen azterketan oinarrituta, arazoaren benetako irudia emateko.

Proposamen horiek oinarri hartuta, Eusko Jaurlaritzako Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusiak «**Euskadin izandako tortura ikertzeko proiektua (1960-2010)**» ikerketa-lan hau eskatu zion Kriminologiaren Euskal Erakundeari. Proiektua bost ikerketa osagarriren bidez egituratuko da:

- Dokumentu bidezko azterketa-txostena, torturaren zigorgabetasuna justifikatzen duten balizko elementuak eta torturak irauten duela adierazten duten zentzuzko aztarnak izateari buruzkoa.
- Arazoaren muntara globalki hurbiltzea errolda bat eginez.
- Salaketen sinesgarritasuna balioestea, bi alderdi hauek baliatuz:
  - Ikuspegi estatistiko transbertsala, salaketen sinesgarritasun globala aztertzeko.
  - Aditu-ikuspegi Istanbulgo Protokoloaren bidez, salaketen banakako sinesgarritasuna aztertzeko.

-
- Kasu adierazgarrien azterketa kualitatiboa, jakiteko zein den biktimen giza esperientzia, zein izan diren ondorioak, zein jasotako erantzun sozialak eta instituzionalak, eta zein izan den biktimen bizitzan izandako eragina.

Azken txostena idaztea. Ondorioak eta gomendioak, torturaren eta tratu txarren ikerketa, errekonozimendu, ordain eta prebentzioaren esparruan nazioartean izandako esperientzia konparatuan oinarrituta.

Lantaldeak aurreneko hiletan egindako lanean jasotako oinarrizko informazioa ematea da txosten honen xedea.

3. Definizioak eta kontzeptu-markoa

Ikerketaren kontzeptu-esparruak bi oinarri hauek ditu: giza eskubideei buruzko nazioarteko zuzenbidea, berariaz torturari bezala atxilotuei ematen zaien tratuari ere lotuta; eta Espainiako barne-zuzenbidea.

Nazioarteko itunetan, torturari buruz adostutako lehen definizioa hemen jaso zen: **Torturaren eta Bestelako Tratu edo Zigor Krudel, Gizagabe edo Iraingarrien aurkako Konbentzioa, 1984ko abenduaren 10ekoa**².

Hona hemen edukia:

« 1. Konbentzio honen ondorioetarako, «tortura» hau izango da: pertsona bati nahita min edo sufrimendu –fisiko edo mental– larria eragiteko ekintza oro, harengandik edo hirugarrengatik batengandik informazioa edo aitortpena lortzeko egina, bai eta egin duen ekintzagatik edo egin duelako susmoa dagoen ekintzagatik zigortzeko, pertsona hori edo beste batzuk beldurtzeko edo hertsatzeko, edo diskriminazio mota orotan oinarritutako edozein arrazoiengatik egina ere, min edo sufrimendu horiek funtzionario publiko batek eginez gero, edo funtzio publikoak betetzen dituen beste norbaitek, hark bultzatuta edo haren adostasun edo baimenarekin. Ez dira torturatzat hartuko legezko zigorren ondoriozkoak edo haiek atxikitakoak edo intzidentalak diren minak edo sufrimenduak.

2. Artikulu honek ez du baztertuko irismen handiagoko xedapenak jasotzen dituen edo jaso ditzakeen nazioarteko edozein tresna edo lege nazional.».

Beste Tratu edo Zigor Krudel, Anker edo Umilagarrien debekua, tortura baino larritasun gutxiagoko jokabideak diren neurrian baina era berean zigorgarriak, 16.artikuluari jasotzen dira

« 1. Alderdi den Estatu orok konpromisoa hartuko du bere jurisdikzioko edozein lurraldetan 1. artikuluan definitzen den tortura izatera iritsi gabe krudel, anker edo umiliagarriak diren tratu zein zigorrak debekatzeko, ekintza horiek funtzionario publiko batek edo funtzio ofizialak betetzen ari den beste pertsona batek egitean, edota funtzionario edo pertsona horrek bultzatuta, edota beren onespenerarekin. Bereziki, 10, 11, 12 eta 13. artikuluetan jasotzen diren betebeharrak aplikatuko dira, “tortura” aipatzen den kasuetan “tratu edo zigor krudel, anker edo umiliagarriak” ipiniz.».

Espainiako ordenamendu juridikoan, torturen eta tratu txarren zigorra Zigor Kodearen 174. eta 175. artikuluetan jasota dago; beraz, 1984ko Konbentzioan jasotako baldintzei hertsiki ez erantzun arren, ezin dugu esan arazoa erregulazio eza denik.³

174. artikulua edukia hau da:

Agintari edo funtzionario publikoak tortura egiten du, bere karguaz abusatuz, pertsona baten aitortza edo informazioa lortzeko helburuarekin edo pertsona horrek gauzatu duen edo gauzatu duela susmatzen den egitatearengatik, edo edozein arrazoi dela eta, era bateko edo beste bereizkerian oinarrituta, zigortzeko helburuarekin, pertsonari baldintzak edo prozedurak ezartzen dizkionean, beren izaera, iraupena edo bestelako inguruabarren

---

² Haren aurrekaria Pertsona guztiak Torturatik eta Bestelako Tratu edo Zigor Krudel, Gizagabe edo Iraingarrietatik Babesteko Adierazpena da, NBEk 1975ean emana. Hartan, tortura tratu gizagabe eta iraingarrien adierazpide «larriagotua» dela esaten da.

³ Zigor Kodearen 174. artikuluan jasotako definizioak ez du kontuan hartzen funtzionario ez den pertsona batek, funtzio publikoa betetzen ari dela, jokabide hori izateko aukera. Ez eta torturaren xedea pertsona hori edo beste batzuk beldurraraztea edo hertsatzea izan daitekeela ere.

ondorioz, gorputzeko edo buruko sufrimenduak eragiten dizkietenak, ezagutu, bereizi edo erabakitze ahalmenak ezabatu edo gutxitzen dizkietenak, edo beste edozein modutan pertsonaren osotasun moralaren aurka atentatu egiten dutenak. Torturaren errudunari bi urtetik sei arteko espetxealdi-zigorra ezarriko zaio atentatua larria bada; bestela, urtebetetik hiru artekoa. Edozein kasutan, adierazitako zigorrez gain, erabateko desgaiakuntza-zigorra ezarriko zaio, zortzi urtetik hamabi artekoa.

2. Zigor berberak ezarriko zaizkio, hurrenez hurren, espetxeetako edo adingabeen babes-etxe nahiz zentzategietako agintari edo funtzionarioari, aurreko paragrafoan azaldutako egitateak gauzatzen baditu atxilotu, barneko adingabeekin edo presoekin.

Beste jokabide batzuk, torturatzat hartzen ez direnak, biktimari eragiten dioten sufrimenduaren intentsitatearengatik, baina pertsonari modu iraingarrian eta euren borondatea laidotu eta makurrarazi asmo egindako legez kontrako pairamen fisikoak eta psikikoak eragiten dizkietenak halaber Kode Penalaren 175. artikulua edukiaren arabera, zigortuak dira:

“Agintari edo funtzionarioak, bere karguaz abusatuz eta aurreko artikuluan ezarritako kasuetatik kanpo, pertsona baten osotasun moralaren aurka atentatu egiten badu, orduan, horri bi urtetik lau arteko espetxealdi-zigorra ezarriko zaio, atentatua larria bada, eta ez bada sei hilabetetik bi urte artekoa ezarriko zaio. Edozein kasutan, adierazitako zigorrez gain, egileari enplegu edo kargu publikoan antzeko desgaiakuntza berezia ezarriko zaio, bi urtetik lau artekoa.”

4. Egindako jarduerak

2014. eta 2016. urtean honako jarduerak egin dira:

4.1. Iturri nagusiei buruzko informazio-bilaketa

- Hainbat iturritako material landugabea jaso dugu; dokumentuen lehen analisi bat egiten dugu proiekturako dokumentazio erabilgarria hautatzeko, sailkatzeko eta digitalizatzeko helburuarekin. Jasotzen den bibliografia eta hemerrotekatik estraktu digital indibidualizatuak egiten ditugu eta horiek espediente pertsonalizatuetan sartzen ditugu. PDF formatura bihurtzen ditugu bestelako programa informatikoetan dauden dokumentuak datu-basean sartzeko eta, guztira, 16.500 dokumentu baino gehiago daude.
- Datuak lortzeko prozesu oso zorrotz bati ekiten diogu tratatu txarren edo torturen biktimak izan direla esaten duten pertsonak lokalizatu ahal izateko. Horrekin guztiarekin interesdunekin harremanetan jar gaitezke eta gertaeren berrespena, gertaeren informazioa eskuratzeko beharrezko baimenak eta gertaeren kontakizuna osatzen duten zehaztasunak lor ditzakegu. Lokalizazio horiek hirugarren pertsonen bidez, Internet, prentsa eta antzerakoien bidez lortutako informazioaren bidez egiten dira. Kontaktuak telefonoaren, posta arruntaren edo posta elektronikoaren bidez egiten dira.

2015ean egindako lanaren emaitza gisa, era mailakatuan 1.652 gutun bidali dizkiegu bigarren mailako iturrien bidez identifikatutako pertsonari.

Gutun horietako dokumentazioak helburu hauek ditu:

- KREI gauzatzen ari den proiektuaren berri ematea.
- Proiektuko fitxategian beraiei eta beren kasuari buruz dagoen informazioa jakinaraztea.
- Gertaera horiei buruzko idatzizko berrespena jasotzea, baita haien baimen informatua ere, haien kasua datu-basean sartzeko, eta, besteak beste, anonimoa izateko edo ez izateko duen borondatea adieraziko da bertan.
- Proiektuan era aktiboagoan elkarlanean aritzeko duen prestasuna jakitea Istanbulgo

---

Protokoloan parte hartzea onartuz, hautatuak izanez gero, edo bere lekukotza eskainiz elkarrizketa grabatu batean.

- Lortutako informazioa jasotzen eta tratatzen jarraitu dugu, 4.009 karpeta//pertsonek lortuz. Uste dugu kasu egiaztatuak gehiago izan daitezkeela 2016ko ekitaldian zehar.
- Datu-basean (File Maker programa) informazioa iraultzen jarraitu dugu, salaketa judizialen edo sozialen errolda bat egiteko eta, gaur arte, 3.577 kasu erregistratu ditugu.
- Orain arte 915 lekukotza berreskuratu ditugu audioan eta/edo bideoan. Horiak guztiak funtsezko materialak dira ikerketa honetan; izan ere, horietan biktimen erabateko askatasuna adierazten da. Elkarrizketa eta lekukotza horiek benetako protagonistekiko hurbilpenak dira eta egiaztatu dugu garrantzitsuak direla biktimei adierazteko proiektua sendoa dela. Material grafiko hau editatu ondoren, material horren bina kopia egiten ditugu DVD formatuan, horietako bat elkarrizketatutako pertsonari bidaltzeko, bere espedienteko dokumentazioarekin batera. Eusko Jaurlaritzako Bakea eta Bizikidetzak Idazkaritzak bidaltzen ditu.
- Istanbulgo Protokoloaren lehenengo fasea gauzatu da eta, guztira, 200 kasu daude ausazko lagin batean.
- Kasu adierazgarri batzuk era espezifikoan aztertzen hasi gara; hala, 30 kasu hautatu ditugu alderdi hauek guztiak kontuan izanda: aldiak, pairatutako torturaren ezaugarriak, generoa, lege-esparrua, ikerketa judizialaren maila edo epaia, atxiloketa motak.

4.2. BBigarren mailako buruzko informazio-bilaketa

Helburu horrekin, zenbait erakunde eta profesionalekin bilerak egin ditugu; horrez gain, artxiboetara, bulego profesionaletara, etxebizitza partikularretara eta informazioa dagoen beste leku batzuetara joan gara. Nabarmentzekoak dira Eva Foresten familiarekin egindako kudeaketak, Pablo Iglesias Artxibora (Madril) egindako bisita edo Legebiltzarreko (Gasteiz) presidentearekin izandako bilera. Era berean, artxibo publiko eta pribatu askotako informazioa eskuratu dugu:

Hona hemen ekimenean parte hartu duten erakundeak:

- Torturaren Prebentzio eta Salaketarako Koordinakundea.
- Amnistia Internazionale.
- Torturaren Aurkako Taldea – TAT.
- Euskal Memoria.
- Argituz.
- Behatokia.
- Goldatu.
- Salhaketa.
- OPE.
- SOS Arrazakeria.
- Presondegiko pastoralak.
- Haritza Kultur Elkartea.
- Euskal Memoria Oñati.

Kontsultatu ditugun artxiboak hauek izan dira:

- Kriminologiaren Euskal Erakundea.
- Torturaren Prebentzio eta Salaketarako Koordinakundea.
- Amnistia Internazionale.
- Torturaren Aurkako Taldea – TAT.
- Euskal Memoria.
- Argituz.
- Behatokia.
- Goldatu.
- Salhaketa.
- OPE.
- Euskadiko Artxibo Historikoa.

- Lazkaoko Beneditarren Fundazioa.
- Koldo Mitxelena Artxiboa.
- Aranzadi Zientzia Elkarteak.
- Pablo Iglesias Fundazioaren Artxiboa.
- Eusko Legebiltzarraren Artxiboa.
- Sabino Arana Fundazioaren Artxiboa.
- Gogora, Memoriaren, Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen Institutua.
- EITBren artxiboa.

Bestalde, gutun bat bidali diegu Euskal Autonomia Erkidegoko Udal, Aldundi eta Batzar Orokor guztiei. Gutun horren bidez, erakunde bakoitzak, ikertzen ari garen aldirian, torturari dagokionez, eman ahal izan dituen ebazpen instituzionalei buruzko informazioa eskatu diegu. Guztira, 257 gutun bidali ditugu eta 27 erakundek erantzun digute.

Halaber, erakunde instituzionaletan kudeaketak egin ditugu, bai zuzenean bai zeharka. Auzitegi Nazionalari (Madril) eskatutako informazioa eta bertara egindako bisita nabarmentzen ditugu.

4.3. Ikerketari buruz egindako kongresua

Ikerketan egindako aurrerapenei esker, EHU-REN XXXV. UDAKO IKASTAROETAN kongresu bat planifikatu ahal izan da. Ekainaren 27, 28 eta 29an izango da kongresu hori eta helburua ikerketa-taldeko kide guztiak elkarrekin da, baita denbora honetan guztian elkarlanean aritu diren aholkulariak ere. Hartara, proiektuaren amaierako memoriari dagokionez, kontuan izango diren hainbat alderdi eztabaidatu ahal izango dira (ikus programa eranskinean).

5. Emaizak

Sortutako informazioa datu-base batean tratatu da, funtsezko hiru irizpideren arabera:

- Lekuko-frogaren elementuak.
- Dokumentu-frogaren elementuak.
- Peritu-frogaren elementuak.

5.1. Datos estadísticos

Reiterando que los resultados son provisionales y que la base de datos no está completa, debemos advertir sobre la siguiente cuestión:

- 4.009 lagun dira torturak edo tratu txarrak jasan dituztela salatzen dutenak, haietako bakoitzarentzat karpeta bat dago dokumentazioarekin. Hauetako pertsona batzuk tortura eta/ edo tratu txarrak behin baino gehiagotan pairatu izana salatzen dute. Datu-basean kasu bakoitza erregistratzen da pertsona batek erregistro bat baino gehiago izan dezake, beraz. Kasuen kopurua 4.810etik gorakoa izan daitekeela balioztatzen dugu.
- Datu-basean erregistratutako datuak, txosten hau argitaratzen den datan, 3.577 dira.
- 3.577 kasu hauetatik, lehenengo 2.000ak sakonago aztertu dira.

Aurretik adierazitako ondorengo taulan adierazten da modu grafikoan:

TORTURA EDO TRATU TXARRAK SALATZEN DITUZTEN IDENTIFIKATUTAKO PERTSONAK. (karpeta irekia dutenak)	4.009
DATU-BASEAN TXERTATUTAKO KASUAK OINARRIZKO DATUEKIN	3.577
SAKONEAN AZTERTUTAKO KASUAK	2.000

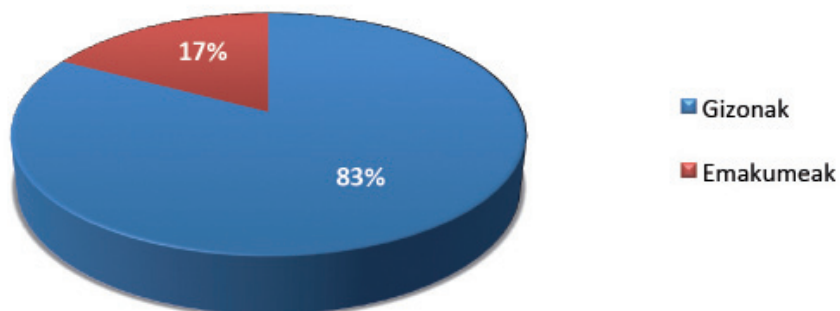
Datu orokorren (3.577 kasu) eta datu espezifikoaren (2.000 kasu) azterketatik lortutako emaitzetan oinarrituta, zenbait gogoeta egin ditzakegu alderdi juridikoei dagokienez:

Informazio orokorraren laburpen-taula

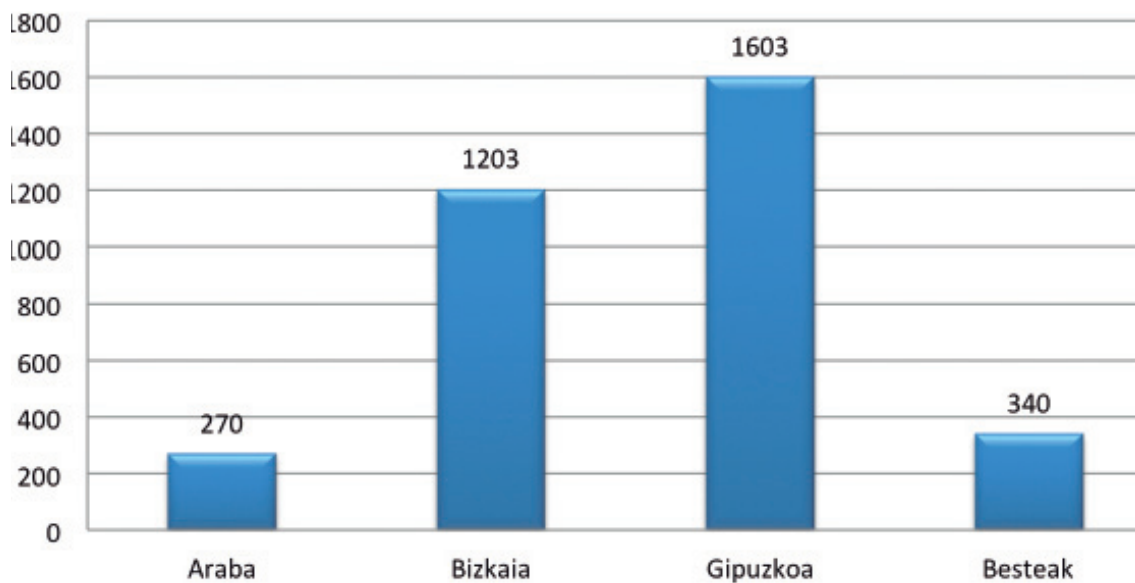
Nº personas / Pertsona kopurua:		4.009	Azterte-fasean	
Nº de documentos que integran los casos Kasoetan maneiatzen dugun dokumentu kopurua		22.782		
Froga-elementuak	Documentales / Dokumentalak	+ 4.009	Azterte-fasean	
	Perituenak (Istanbulgo Protokoloa)	200		
	Lekukoenak	Testimonios video Bideo testigantzak	602	Grabatzen jarraitzen da
		Testimonios audio Testigantzak	119 E. Forest 277 TAT	
		Testimonios escritos (en BD) Testigantza idatziak D. Basen	382	Gehiago jasotzen ari gara
Sortutako korrespondentzia	Nº de cartas enviadas para ratificación Berrespena sinatzeko bidalitako gutunak	1.662	Amaitu gabeko lana	
	Nº de respuestas recibidas / Jasotako erantzunak	686	% 41	
	Favorables a grabación testimonio Bideo grabaziorako prest agertutakoak	560	% 81	
	Nº Ayuntamientos que han contestado Udalen erantzun kopurua	507	%74	
Datu-basea	Nº de casos ya analizados e insertados en la base de datos / Datu basean sartutakoak	3.577	Amaitu gabeko lana	
	Nº de personas a las que corresponden esos casos Kasuok zenbat pertsonari dagozkion	2.966	Gutzizkoaren % 18 errepikatua dira	
Epaiak	Nº Sentencias condenatorias Supremo Supremoak ratifikatutako kondenak	20	Lehenengo kasua: 1979. urtekoa	
	Nº de personas afectadas / Dagokien pertsona kop.	31		
	Nº de Personas condenadas / Kondenatu kopurua	49	Azken kasua: 2003. urtekoa	

5.1.1. Salaketa egiten duen pertsonan profila (3.577 kasuren arabera)

Pertsonen portzentaia generoaren arabera

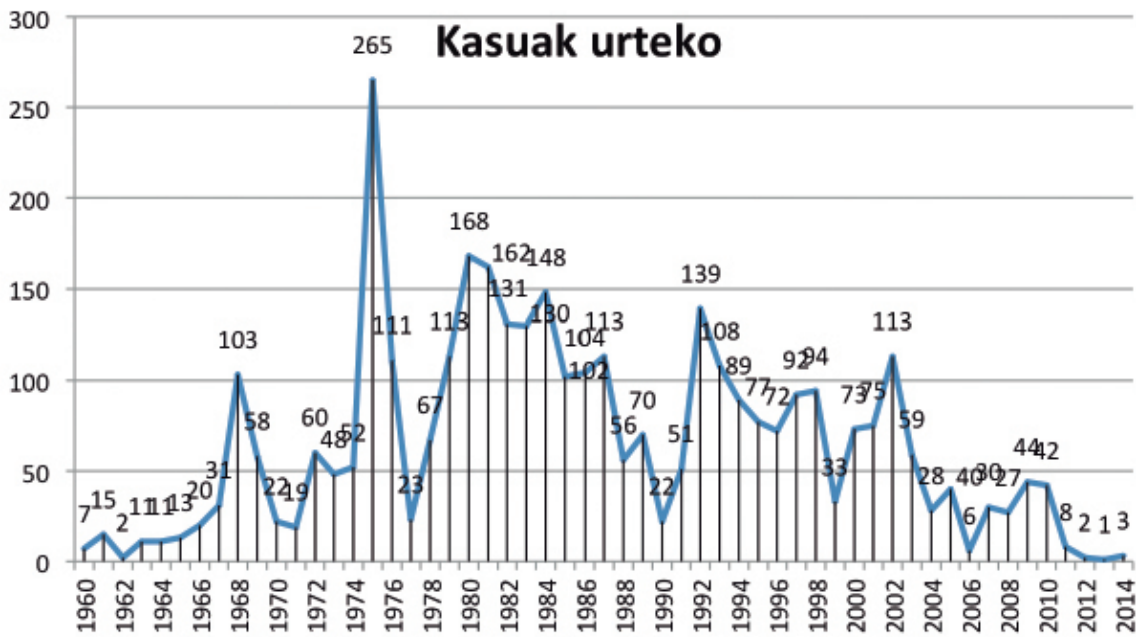

Kasuak atxilotetako lurraldearen arabera

5.1.2. Kasuak urteko (3.577 kasuren arabera)

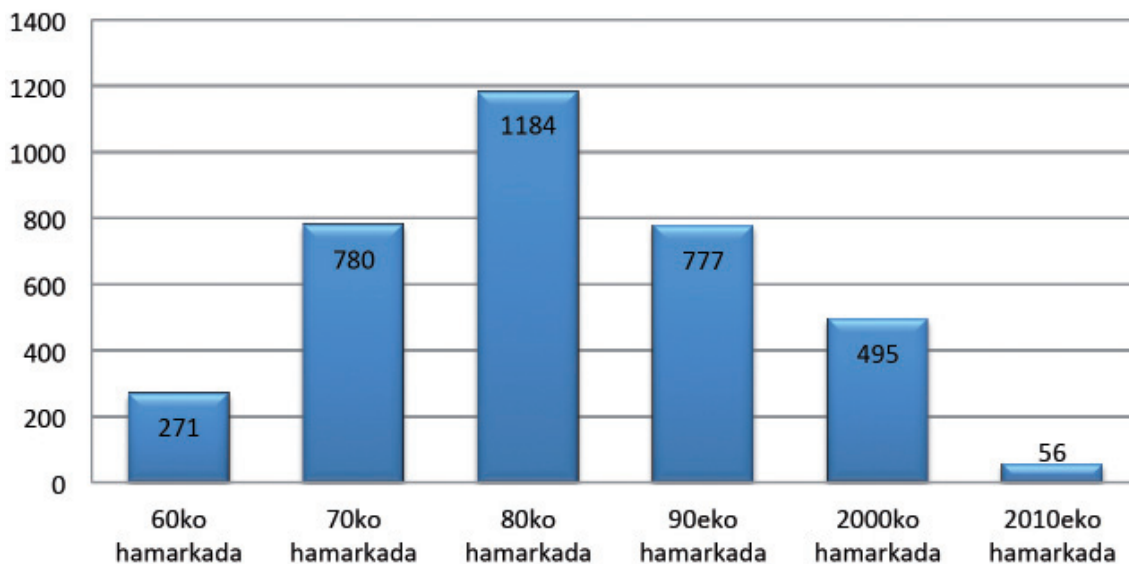
Urtea	Pertsona kopurua	Urtea	Pertsona kopurua	Urtea	Pertsona kopurua	Urtea	Pertsona kopurua
1960	7	1974	52	1988	56	2002	113
1961	15	1975	265	1989	70	2003	59
1962	2	1976	111	1990	22	2004	28
1963	11	1977	23	1991	51	2005	40
1964	11	1978	67	1992	139	2006	6
1965	13	1979	113	1993	108	2007	30
1966	20	1980	168	1994	89	2008	27
1967	31	1981	162	1995	77	2009	44
1968	103	1982	131	1996	72	2010	42
1969	58	1983	130	1997	92	2011	8
1970	22	1984	148	1998	94	2012	2
1971	19	1985	102	1999	33	2013	1
1972	60	1986	104	2000	73	2014	3
1973	48	1987	113	2001	75	Sin datos	10

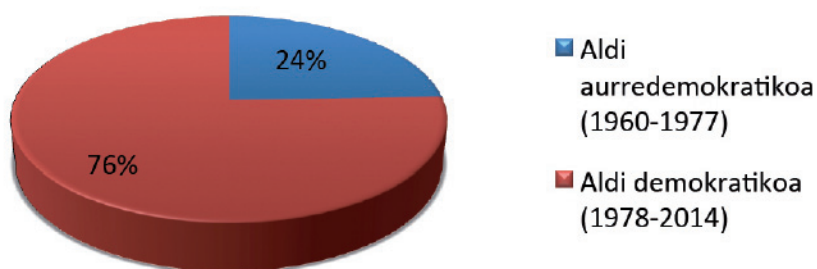
Datu-basean erregistratutako torturen eta tratu txarren salaketak hamarkaden arabera banatu ditugu, era honetara:

Kasuak hamarkadaren arabera

1978ko Espainiako Konstituzioa lerro banatzailetzat hartuta, erregistratutako kasu gehiago azaltzen dira Konstituzioaren aldiaren:

Kasuak aldiaren arabera

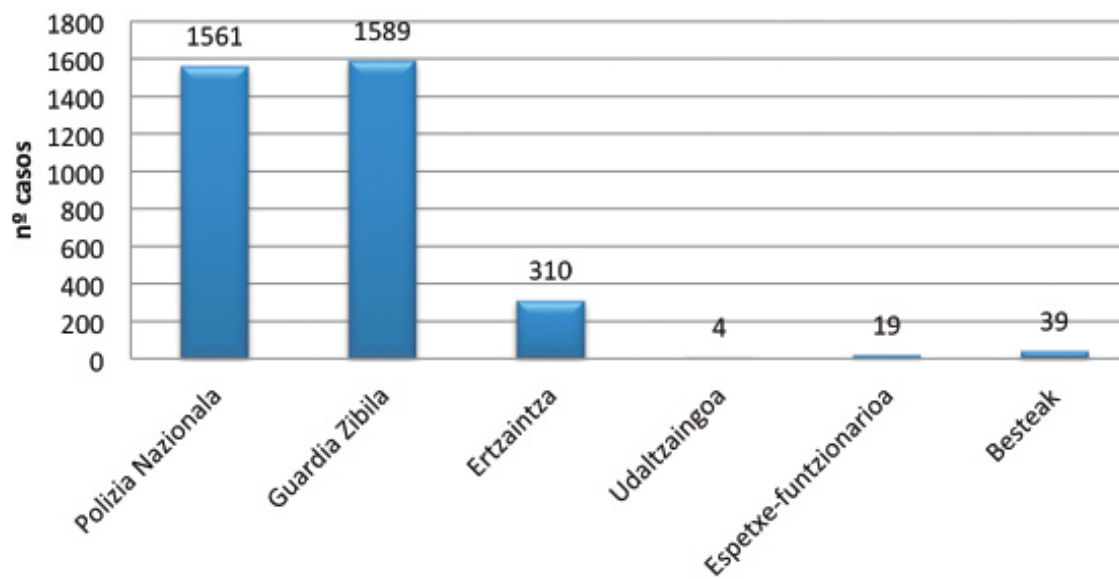

5.1.3. Kasuak polizia-kidegoaren eta besteen arabera (3.577 kasuren arabera)

Salatutako gertaeren, torturen eta tratu txarren adierazpenen ustezko autoretzak polizia-kidegoen arabera bereiziz gero, polizia nazionalak eta guardia zibilak antzeko datuak dituzte:

Polizia-kidegoa eta besteak	Kasu-kopurua
Polizia Nazionala	1.561
Guardia Zibila	1.589
Ertzaintza	310
Udaltzaingoa	4
Espetxeetako funtzionarioak	19
Beste batzuk	39
Ez dago daturik	64

Kasuak polizia-kidegoaren arabera

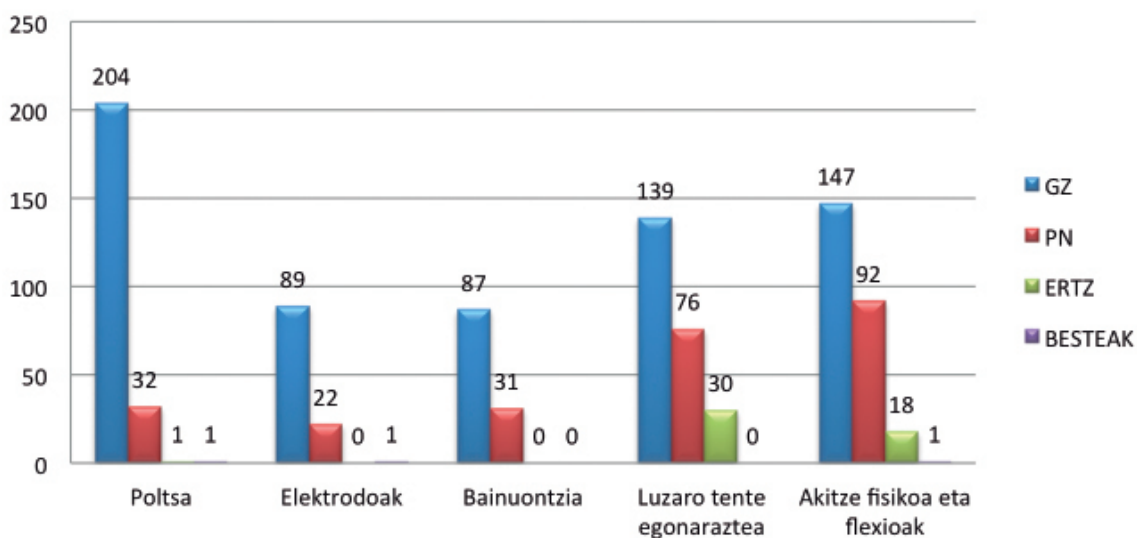
5.1.4. Salatutako tortura-metodoak, polizia-kidegoaren arabera (lehendabiziko 2.000 kasuak)

Zehaztasun handiagoarekin aztertutako biktimen lekukotzek hainbat tortura-metodori eta polizia-kidegori buruzko datu nabarmenak eskaini dituzte. Poltsaren erabilera nabarmentzen da, guardia zibilak atxilotu zituen pertsonen esandakoaren arabera. Luzaro tente egonaztea eta akitze fisikoa hiru polizia-kidegoek erabilitako teknika dela adierazten dute atxilotutako pertsonen. Aldiz, elektrodoak eta bainuontzia, Guardia Zibilak eta Polizia Nazionalak atxilotutako pertsona kopuru handi batek pairatu dituztenak, ez zaizkio kasu bakar batean ere Ertzaintzari leporatzen.

Tortura-metodoak polizia-kidegoaren arabera

Polizia-kidegoa	Poltsa	Elektrodoak	Bainuontzia	Luzaro tente egonaztea	Akitze fisikoa eta flexioak
GZ	204	89	87	139	147
PN	32	22	31	76	92
ERTZ	1	0	0	30	18
BESTE BATZUK	1	1	0	0	1

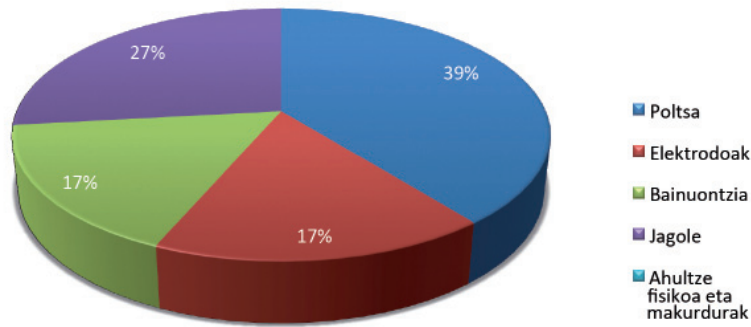
Tortura-metodoak polizia-kidegoaren arabera

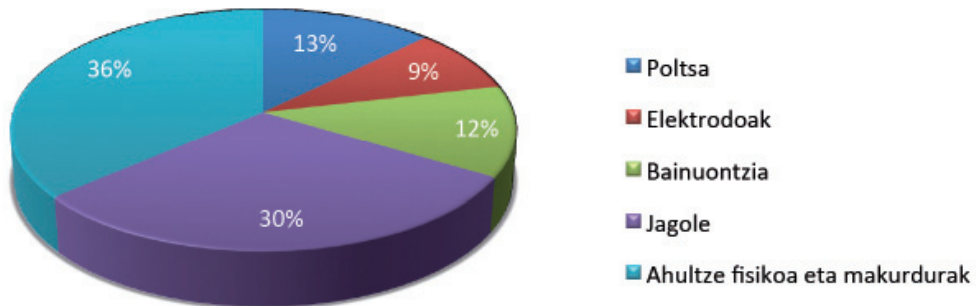

Polizia-kidegoen arabera, aipatutako tortura-teknikak hauek dira:

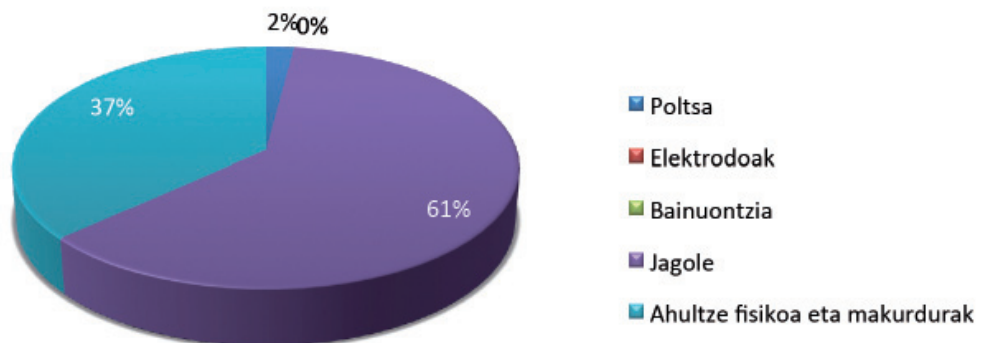
Guardia Zibila

Polizia Nazionala

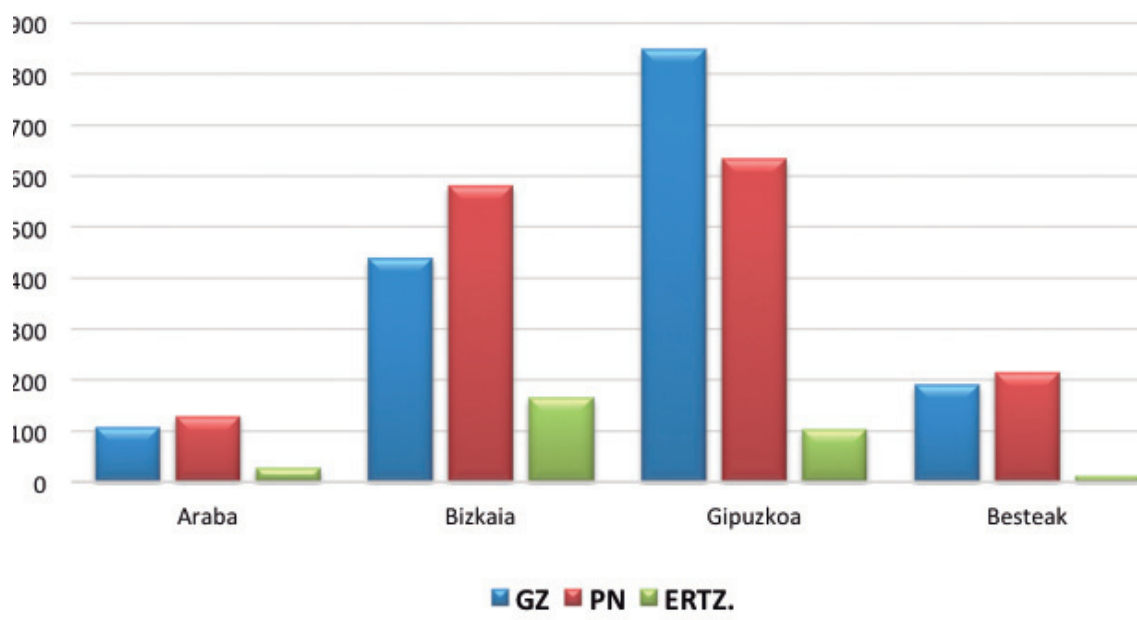
Ertzaintza

5.1.5. Salatutako polizia-kidegoa eta salaketa egiten duen pertsonaren lurraldea

Polizia-kidegoa lurraldeka

	Araba	Bizkaia	Gipuzkoa	Besteak
Guardia Zibila	108	440	850	191
Polizia Nazionala	129	582	635	215
Ertzaintza	28	166	104	12

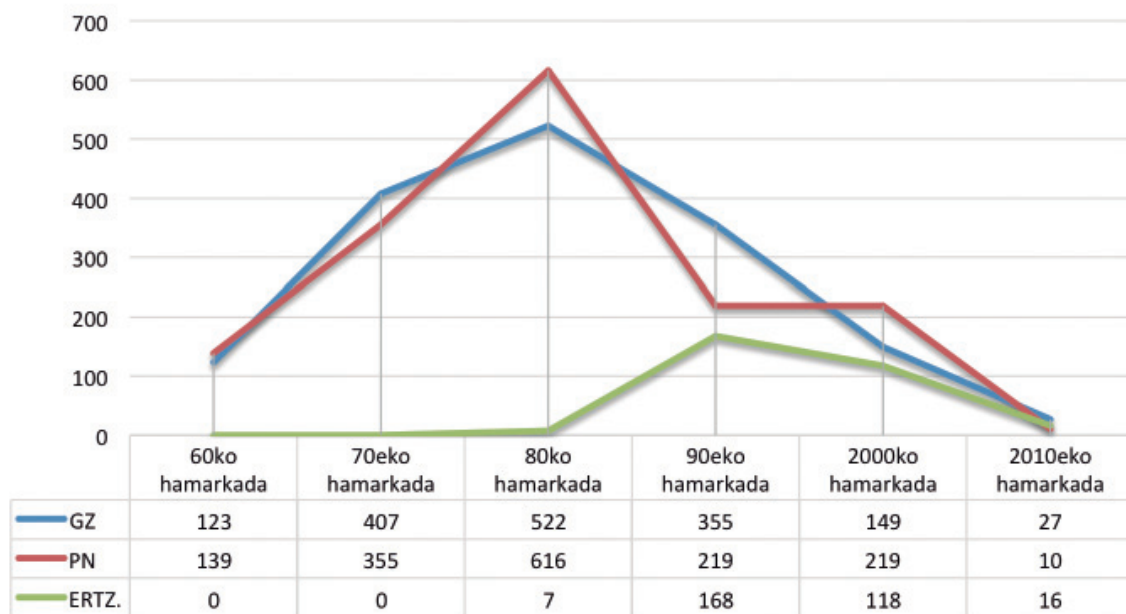
Polizia-kidegoa lurraldeka

5.1.6. Polizia-kidegoa salatuta hamarkaden arabera

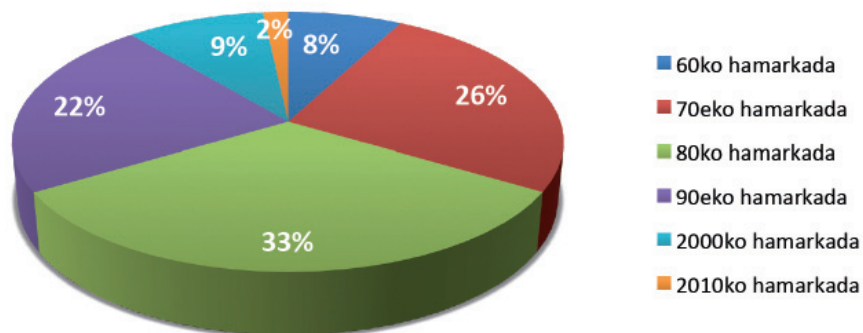
Polizia-kidegoa hamarkaden arabera

Hamarkada	Guardia Zibila	Polizia Nazionala	Ertzaintza
60	123	139	0
70	407	355	0
80	522	616	7
90	355	219	168
00	149	219	118
10	27	10	16

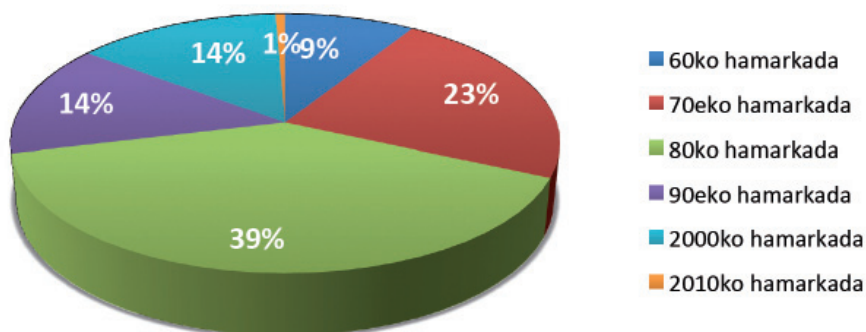
Kasuen eboluzioa polizia-kidegoaren eta hamarkaden arabera

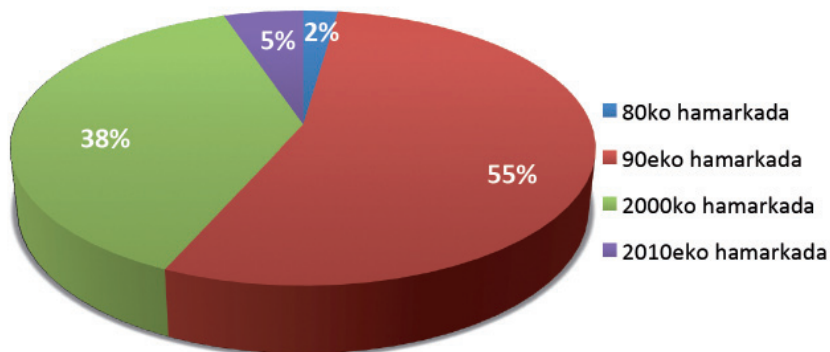
Guardia Zibila hamarkadaren arabera

Polizia Nazionala hamarkadaren arabera

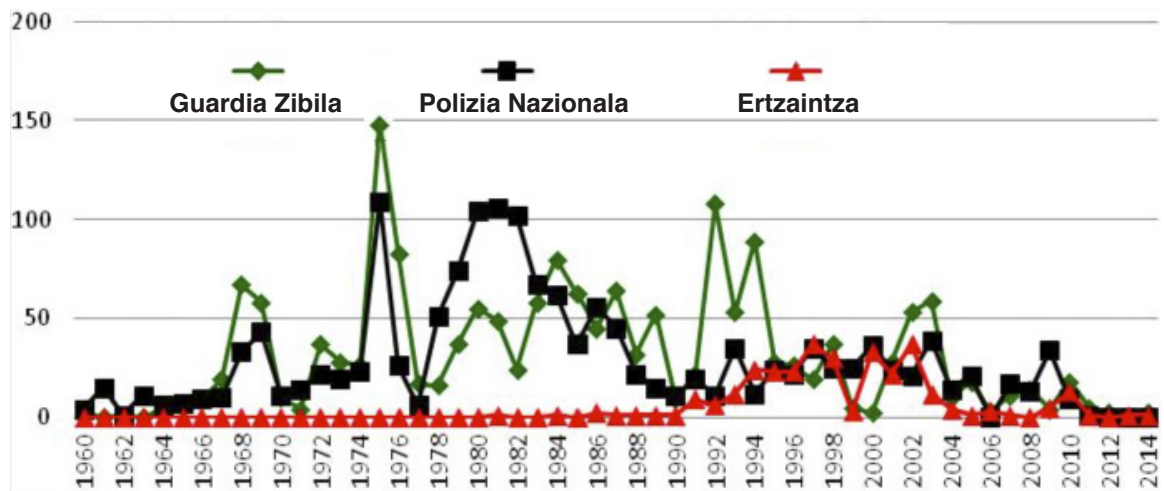

Ertzaintza hamarkadaren arabera

Kasuen eboluzioa polizia-kidegoaren eta urtearen arabera

5.2. Auzitegi nazionalen eta nazioarteko erakundeen zein auzitegien ebazpenak

Ikerketa honetan egiaztatutako barne-uzitegien kondena-epai irmoak, ikerketan erregistratutako kasuei dagokienez, 21 dira. Testu hauetako azterketatik datu hauek lor daitezke:

- POLIZIA-KIDEGOA: 9 kasu Polizia Nazionalari dagozkio eta 12 Guardia Zibilari.
- BIKTIMAK: 32 pertsona (4 emakume eta 28 gizon).
- KONDENATUAK: 50 pertsona (1 emakume eta 49 gizon).
- LEHEN KONDENA: 1985eko ekainaren 19an, 1979an izandako gertaera batzuei buruz.
- AZKEN KONDENA: 2003ko azaroaren 19an, 1980an izandako gertaera batzuei buruz.

1.EPAIA	BIKTIMA KOPURUA	POLIZIA-KIDEGOA	KONDENATU KOPURUA	AG-REN EPAIA	KONDENA-KOP.	GERTAEREN DATA
1983	1	PN	2	1985	BERRESPENA AG E	1979
1984	1	GZ	1	1987	BERRESPENA AG E	1980
1985	1	PN	0	1989	2	1981
1986	4	GZ	3	1990	BERRESPENA AG E	1983
1987	1	GZ	2	1990	3	1980
1988	1	PN	1	1990	BERRESPENA AG E	1986
1987	1	GZ	5	1992	BERRESPENA AG E	1982
1990	1	GZ	2	1993	BERRESPENA AG E	1991
1992	1	GZ	5	1994	5	1983
1993	1	GZ	3	1994	BERRESPENA AG E	1982
1994	=	GZ		1995		1982
1994	2	GZ	2	1996	BERRESPENA AG E	1984
1995	1	PN	2	1997	BERRESPENA AG E	1983
1995	1	PN	2	1997	BERRESPENA AG E	1981
1997	1	PN	2	1998	BERRESPENA AG E	1992 (KEPA URRRA)
1997	1	PN	4	1999	BERRESPENA AG E	1982
1997	1	GZ	3	1998	3	1983
1997	1	PN	3	1999	BERRESPENA AG E	1984
1998	2	PN	3	1999	BERRESPENA AG E	1984
2001	8	GZ	6	2003	3	1980

Ez daude sartuta prebarikazioagatik kondenatutakoak

Bestetik, azken hamarkadetan, nazioarteko zenbait erakundek Espainia kondenatu dute torturaren aurkako eta torturaren prebentzioaren arloko betebeharrak ez betetzeagatik.

Lehenengo kondena-epaia Nazio Batuen Torturaren aurkako Batzordeak eman zuen 1998. urtean, BLANCO ABAD kasuan; operazio polizial batean Guardia Zibilak atxilotutako euskal emakume bat, terrorismoaren aurkako borrokaren baitan 1992. urtean. Batzordeak, amaierako ondorioan, adierazi zuen salatzaileak alegatutako gertakariak adierazten dutela *Torturaren eta Bestelako Tratu edo Zigor Krudel, Gizagabe edo Iraingarrien aurkako Konbentzioaren* 12. eta 13. artikulua urratu zirela, Estatuak Blanco andrearek egindako torturen eta tratu txarren salaketak azkar eta eraginkorki ikertzeko betebeharra ez betetzeagatik.

Batzorde horrek Espainia kondenatu zuen berriz 2005ean, URRRA kasua, 1992an izandako gertaera batzuegatik (barne-auzitegiek epaituak eta kondenatuak). Kasu honetan, Estatuak lardieratu zen kasu honengatik prozesatutako Guardia Zibileko hiru agenteei emandako indultuegatik. Jokabide hori Konbentzioko 2, 4 eta 14. artikuluen urraketatzat jo zen eta, hala, Estatuari eskatu zitzaion tortura-egileei zigor egokiak jartzea eta biktima erabat erreparatzea.

Nazioarteko Eskubide Zibil eta Politikoen Hitzarmenaren alorrean, Giza Eskubideen Batzordeak 2009ko epaian, ACHABAL PUERTAS kasuan Espainiaren aurka, adierazi zuen salatzaileak salatutako gertaerak Hitzarmenaren 7. artikulua urratzen dutela, bakarrik irakurrita eta testu bereko 3. paragrafoko 2. artikulua erekin batera. Espainiari ezarritako kondenaren arrazoiketaren oinarriak atxilotuen eskubideen defentsa argia egiten du eta Batzordeak inkomunikazio-araubidea kentzea eskatzen du.

GEEA						
KASUA	GEEA EPAIA	GERTAEREN DATA	SALAKETAREN DATA	INKOM	LURRALDEA	KONDNA
MARTINEZ SALA, DAVID ETA BESTE 14	2004/11/02	1992/06/29	1992/08/01 (1.a)		KATALUNIA	3. artikulua urraketa ikerketarik eza
ARGIMINO ISASA, MIKEL	2010/09/28	2002/05/14	2002/06/11	BAI	(Madrilen atxilotua)	3. artikulua urraketa prozesala
BERISTAIN UKAR, ARITZ	2011/03/08	2002/09/05	2002/10/30	BAI	EUSKADI	3. artikulua urraketa prozesala
OTAMENDI EGIGUREN, MARTXELO	2012/10/16	2003/02/20	2003/03/25	BAI	EUSKADI	3. artikulua urraketa prozesala
ATAUN ROJO, OIHAN UNAI	2014/10/07	2008/11/10	2009/04/06	BAI	NAFARROA	3. artikulua urraketa prozesala
ETXEBARRIA CABALLERO, BEATRIZ	2014/10/07	2011/03/01	2011/03/15	BAI	EUSKADI	3. artikulua urraketa prozesala
ARRATIBEL GARTZIANDIA, JON PATXI	2015/05/05	2011/01/18	2011/03/11	BAI	NAFARROA	3. artikulua urraketa prozesala
BEORTEGI MARTINEZ, XABIER	2016/05/31	2011/01/18	2011/05/16	BAI	NAFARROA	3. artikulua urraketa prozesala

Ebazpen horiek guztiak kontuan izanda, egiaztatu da 1998tik aurrera giza eskubideen defentsarako nazioarteko hainbat erakundek Espainia kondenatu dutela tortura-salaketak ez ikertzeagatik. Jokabide horrek gertaera horien arduradunak kondenatu ahal izateko beharrezko frogak elementuak lortzea eragotzi du.

6. 202 tortura-kasuen alegazioen analisi egituratua Istanbulgo Protokoloaren bidez

---

Perituen alderdiei dagokienez, esan dugun eran, Istanbulgo Protokoloa lagineko 202 kasutan aplikatu da:

6.1. Sarrera eta oinarria

Istanbulgo Protokoloak (IP), 2000. urtean Nazio Batuen Batzarrak berretsi zuenetik, tratu txarren eta torturaren ikerketa eta dokumentazio egokirako estandarrak ezartzen ditu.

Istanbulgo Protokoloaren Lantaldea osasuneko 40 profesionalak osatzen dute; gehienak, osasun mentalaren alorrekoak dira eta giza eskubideetan adituak dira. Profesional horiek profesionalen elkarreterako eta giza eskubideen elkarreterako kideak dira. Elkarreteraren eragin-eremua bai EAE bai Estatuak dira eta esperientzia handia dute, baita ospe handia ere giza eskubideen ikerketaren alorrean.

2014. urtean egungo proiektuari lotutako elkarreterak –Euskal Herriko Unibertsitateko Psikologia Sozialaren Sailarekin lankidetzan– «Inkomunikazioa eta tortura. Analisi egituratua Istanbulgo Protokoloan oinarrituta» izeneko lana argitaratu zuten. Argitalpen hau asko zabaldu zen bai maila nazionalean bai nazioarte mailan eta giza eskubideen nazioarteko agintaritzak eta erakunde nagusien errekonozimendua jaso zuten. Hauek dira agintaritzak eta erakunde horiek: tortura eta beste tratu edo zigor krudel, anker edo lotsarazle batzuei buruzko Nazio Batuen errelatore berezia, terrorismoaren aurkako borrokan giza eskubideak sustatu eta babesteari buruzko Nazio Batuen Errelatore Berezia eta IRCT (Torturaren Biktimak Birgaitzeko Nazioarteko Kontseilua).

Eusko Jaurlaritzako Bakea eta Bizikidetzak Idazkaritza Nagusiaren «2013-16 aldirako Bakea eta Bizikidetzak. Topaketa sozialerako helburu bat» izeneko proposamenaren egiaztatu zen giza eskubideen urraketa bakoitzari buruzko diagnostiko bat egin behar zela, torturarena barne, dagozkion errekonozimendua eta prebentzio-neurriak hartzeko helburuarekin. Ikerketa honetan lehentasunezko eran salaketan sinesgarritasunari buruzko ikerketa bat egin beharko litzateke, irizpide psikologiko/forentsetan oinarrituta Istanbulgo Protokoloa izenekoaren arabera.

Testuinguru horretan, Eusko Jaurlaritzako Bakea eta Bizikidetzako Idazkaritza Orokorra Kriminologiaren Euskal Institutuari (KREI) 1960-2013 aldiko Euskadiko tortura ikertzeko proiektu globala egiteko eskatu zion. Proiektuaren parte gisa, KREIek lan hau sinatu duten profesionalen elkarreterak Istanbulgo Protokoloari buruzko ikerketa bat egin zezatela eskatu zion.

Aurretiatzeko txosten honetan, behin betiko txostenaren aurrerapen bat (egiteke dago) aurkeztu dugu proiektuan jarraitutako metodologia eta proiektuko emaitza nagusiak era laburtuan jakinarazteko, eta era berezian aipatutako dira sinesgarritasunari buruzko aurkikuntzak peritu-irizpide psikologikoetan eta ebaluazio medikoan oinarrituta.

Behin betiko txostenaren egitura

Behin betiko txostena bost kapitulutan banatuko da. Lehenengo kapitulua lanaren sarrera izango da eta lanaren zein ikerketa-taldearen esperientziaren funtsa azaltzeko balioko du, baita Istanbulgo Protokoloa zer den eta zertarako den azaltzeko ere. Lanaren helburuak kapitulu honetan ere garatuko dira.

Bigarren kapituluan proiektua egitean erabilitako metodologia zehatz-mehatz adieraziko dira: lantaldea eta bere antolaera, jarraitutako lan-prozedura, lagina hautatzeko irizpideak eta analisi estatistikorako erabilitako irizpideak aurkeztuko dira.

Hirugarren kapitulua emaitzak aurkezteko izango da. Lehenengo ataleko laginaren ezaugarri soziodemografikoak eta kriminologikoak era laburtuan deskribatu ondoren, aurkikuntzak beste bost ataletan aurkeztuko dira. Bigarrenaren, analisia tortura-metodoei buruzkoa izango da gehienbat ikuspegi bikoitzetik: bere kodetza Istanbulgo Protokoloarekiko eta bere ebaluazioa tortura-inguruneen eskalekiko. Hirugarren atalean torturaren ondorio psikologikoei buruzko datuak eskainiko dira: peritatutako diagnostiko psikiatrikoak eta eskala psikometrikoen emaitzak. Subjektu hauetan behatutako asistentzia psikologikoaren beharrak ere deskribatuko dira. Hurrengo atalean torturak osasun fisikoa duen inpaktua aztertuko da. Peritazioen sinesgarritasun-analisia lan honen funtsezko elementua da eta bosgarren atalean aurkeztuko da. Azken atalean biktimen pertzepzio sozialarekin erlazioatutako gai batzuk aztertuko dira.

Atal hauetan emaitzak atxilotuaren generoaren arabera ere aztertuko dira, baita atxiloketa egin zuen polizia-kidegoaren balizko eragina ere; izan ere, aurretiko ikerketak iradokitzen dute tortura-eredu bereziak daudela. Bestetik, halaber, aldi soziopolitiko desberdinak zenbateraino diren funtsezkoak aztertuko da, torturaren errealitatea ezagutzeko.

Bosgarren eta azken kapituluan lanaren ondorioak zerrendatuko dira, baita lanak errekonozimenduaren politikoaren garapenean dituen inplikazioak ere.

6.2. Materiala eta metodoak

Ebaluazio psikologikoaren txostena

Peritu-txosten psikologiko bakoitzaren lan-prozeduran pauso hauek egin ziren:

- Baimen informatua.
- Peritatuaren oinarrizko datu soziodemografikoak betetzeko dokumentua.
- Peritazioa egiteko sortutako protokoloa.
- Elkarrizketa eta miaketa psikologikoa, audioan eta bideoan grabatua.
- Froga psikometrikoak: VIVO; Beck eta PCL-C.
- Talde-saioa: itxiera-taldeak.
- Elkarrizketa peritu-txostena alderatzeko.
- Peritu-txosten psikologikoa.
- Asistentzi psikologikoaren beharra balioestea.

Peritu-txosten psikologikoaren eskema hau da:

1. Aurrekariak
  - 1.1. Peritu-datuak
  - 1.2. Biktimari buruzko datuak.
  - 1.3. Erabilitako materiala eta metodoak
  - 1.4. Aurrekari mediko eta psikologiko interesgarriak.
  - 1.5. Aurretiko txosten mediko eta psikologikoak – laburpena.
2. Torturen eta tratu txarren alegazioak.
  - 2.1. Detektatutako tortura-metodoak Istanbulgo Protokoloaren sailkapenaren arabera.
  - 2.1. Tortura-metodoak tortura-inguruneen eskalarekin bat.
3. Miaketa
  - 3.1. Inpaktuak (sintomak) osasun psikologikoan.
  - 3.2. Historia psikosoziala.
  - 3.3. Test psikologikoen emaitza.
  - 3.4. Inpaktuak (sintomak) osasun fisikoan (ebaluazioa mediku batek aurretiaz berrikusita).
4. Aurkikuntzen interpretazioa eta ondorioak.
  - 4.1. Aurkikuntzen ezaugarri psikologikoak eta fisikoak.
  - 4.2. Diagnostiko klinikoa.
  - 4.3. Ondorioak eta gomendioak.
5. Koherentzia aztertzeko adierazleak irizpide klinikoetan oinarrituta.

Psikologoek peritu-txosten guztiak Istanbulgo Protokoloa erabiltzen adituak diren profesionalak gainbegiratu zituzten.

Ebaluazio medikoaren txostena

Talde medikoak psikologoaren elkarrizketan jasotako sintomatologia klinikoa ebaluatu zuen eta noizbehinka froga dokumental gehigarriak eskuratu ahal izan ziren, esaterako, inkomunikazioan auzitegi-medikuek egindako txostenak edo garrantzizkotzat joko diren bestelako txosten mediko batzuk.

Dokumentu normalizatu bat erabili zen kasua ebaluatzeko, eta item hauek zituen:

1. Aurrekari mediko eta psikologiko interesgarriak.
2. Torturen eta tratu txarren alegazioak.
3. Dokumentuetan deskribatutako datu fisikoak.
  - 3.1. Sintoma fisikoak.
    - 3.1.1. Tortura-unean eta ondorengo berehalako aldian.
    - 3.1.2. Epe ertaineko eta epe luzeko ondorioak.
  - 3.2. Indarkeriaren kanpo-zantzuak.
    - 3.2.1. Tortura-unean eta ondorengo berehalako aldian.
    - 3.2.2. Epe ertaineko eta epe luzeko ondorioak.
4. Egindako miaketa osagarrien datuak.
5. Dokumentuetan deskribatutako datu fisikoen interpretazioa.
6. Koherentzia aztertzeko adierazleak irizpide klinikoetan oinarrituta.

Koherentziaren analisisa: Sinesgarritasunaren irizpenaren bilakaera

Pertsonak adierazitako tratu txarren edo torturen koherentzia eta pertsonaren osasun psikologiko eta fisikoan dituen inpaktuak ebaluatzeko analisisa peritu psikologoek, psikologo/psikiatra gainbegiraleek eta mediku ebaluatzaileek era multidisziplinarrean egin zuten.

6.3. Koherentzia aztertzeko adierazleak peritu-txosten psikologikoaren irizpide klinikoetan oinarrituta

Sinesgarritasuna aztertzeko, 11 adierazle dituen matrize bat eratu dugu. Adierazle horiek barne- eta kanpo-adierazleak dira eta adituak horietan oinarritzen dira amaierako sinesgarritasun-azterketa egiteko:

Irizpidea	Honela kodetua:
1. Ustezko torturaren kontakizuna (inguruabarrak, mota, metodologia, iraupena, etab.)	1. Koherentea 2. Koherentziarik gabea
2. Espero daitezkeen erreakzio psikologikoa edo muturreko estres-egoeran tipikoak direnak, peritatuaren testuinguru sozialaren eta kulturalaren baitan.	1. Koherentea 2. Ez dago elementu nabarmenik 3. Koherentziarik gabea
3. Bat etortzea gertaeren deskribapena eta haiek azaltzean izandako emozioak.	1. Koherentea 2. Ez dago elementu nabarmenik 3. Koherentziarik gabea
4. Bat etortzea hitzezko komunikazioa eta hitzik gabekoa gertaerak kontatzean.	1. Koherentea 2. Ez dago elementu nabarmenik 3. Koherentziarik gabea
5. Azaldutako gertaerekin bat datozen epe ertain eta luzeko arrastoak.	1. Koherentea 2. Ez dago elementu nabarmenik 3. Koherentziarik gabea
6. Diagnostiko kliniko nagusia peritatzean, elkarriketa klinikoan oinarritutako gertaera peritatuei lotua	CIE-10 kodea idaztea
7. Eskala klinikoaren emaitzak (TEPT / Depresioa)	1. Koherentea 2. Ez dago elementu nabarmenik 3. Koherentziarik gabea

8. Munduaren ikuspegiaren eskalen emaitzak (VIVO)	1. Koherentea 2. Ez dago elementu nabarmenik 3. Koherentziarik gabea
9. Deskribatutako gertaeren aurretik eta ondoren haiei lotuta izandako aldaketa funtzionalak (lana, ikasketak, harremanak...).	1. Koherentea 2. Ez dago elementu nabarmenik 3. Koherentziarik gabea
10. Deskribatutako gertaerei aldi batez lotutako nortasun-aldaketa iraunkorrak	1. Koherentea 2. Ez dago elementu nabarmenik 3. Koherentziarik gabea
11. Deskribatutako gertaerekin bat datozen arrastoak edo lesioak egiaztatzen dituzten aurretiko txosten medikoak edo forentseak	1. Bai 2. Ez

Datu horiek aztertuta, irizpide kliniko psikologikoetan oinarritutako koherentzia-irizpen bat zehaztu zen, eta kasu hauetako baten bat izan zitekeen:

1. Koherentziarik handiena.
2. Oso koherentea.
3. Koherentea.
4. Koherentziarik gabea.

Koherentzia aztertzeko adierazleak ebaluazio medikoaren irizpide klinikoetan oinarrituak (istanbulgo protokoloa)

Istanbulgo Protokoloako elkarrizketetako informazio klinikoa / medikoa aztertu ondoren, analisi bat egin zen taula hau aintzat hartuta:

Irizpidea	Honela kodetua:
Sintoma fisikoak torturaren unean eta/edo alegatutako gertaerekin bat datozen ondorio fisikoak epe ertain eta luzera.	• Ez dago elementu mediko nabarmenik • Erreferentziako informazio klinikoa ez da koherentea. • Erreferentziako informazio klinikoa koherentea da, garrantzi gutxikoa da, halere. • Erreferentziako informazio klinikoa koherentea da eta neurrizko garrantzia du. • Erreferentziako informazio klinikoa koherentea da eta oso garrantzia da.

Koherentzia aztertzeko adierazleak ebaluazio medikoaren irizpide klinikoetan oinarrituak (emandako dokumentuak)

Emandako dokumentu medikoetako informazio klinikoa / medikoa aztertu ondoren, analisi bat egin zen taula hau aintzat hartuta:

Irizpidea	Honela kodetua:
Sintoma fisikoak torturaren unean eta/edo alegatutako gertaerekin bat datozen ondorio fisikoak epe ertain eta luzera.	• Ez dago elementu mediko nabarmenik • Dokumentuetako informazio kliniko ez da koherentea. • Dokumentuetako informazio kliniko koherentea da, garrantzi gutxikoa da, halere. • Dokumentuetako informazio kliniko koherentea da eta neurrizko garrantzia du. • Dokumentuetako informazio kliniko koherentea da eta oso garrantzitsua da.

Koherentziari buruzko amaierako irizpena peritu-txosten psikologikoaren, istanbulgo protokoloaren ebaluazio medikoaren eta emandako dokumentuetako irizpide klinikoetan oinarritua

Datu horiek guztiak aintzat hartuta, irizpide kliniko psikologikoetan oinarritutako koherentzia-irizpen bat zehaztu zen, eta kasu hauetako baten bat izan zitekeen:

1. Koherentziarik handiena.
2. Oso koherentea.
3. Koherentea.
4. Koherentziarik gabea.

Lagina

Aztertutako biztanleria eta denbora-eremua. Aztertutako subjektuak.

Ikerketan erabilitako biztanleria KREIk eratu zuen tratu txarrak eta torturak alegatu zituzten eta KREIren erroldan sartzeko baimen informatua eman zuten pertsonen kasuak jasotzeko duen sisteman oinarrituta. Errolda honetan, halaber, pertsona horren harremanetarako telefonoa edo helbidea ere jasota daude.

Errolda osatzen duten herritarrak, 1960tik 2014ra bitarte, arrazoi politikoaren ondoriozko indarkeria-testuinguruan atxilotetan zehar (ia beri inkomunikazio-erregimenean) KREIri torturak pairatu zituztela adierazi zien herritarrak dira.

Subjektuak KREIren erroldan sartzeko irizpide hauetako baten bat bete behar zuen:

- Jaiotza-lekua edo bizilekua: Torturak salatu zituzten Euskal Autonomia Erkidegoan (EAE) jaiotako edo bizi diren herritar guztiak, atxilotze-lekua edozein izanda ere.
- Gertaera-lekuaren arabera: EAEn torturak salatu zituzten subjektu guztiak, horien jaiotza-lekua edo bizilekua edozein izanda ere.

Laginaren hautapena: ausazko ateratze-irizpideak

Erroldako pertsonak fitxategi batean ordenatu ziren eta anonimotasun-arrazoiengatik bakoitzari zenbaki korrelatibo bat esleitu zitzaion; horrela, pertsona bakoitza era unibokoan identifikatzen baita. Zenbaki hori, pertsona bakoitzari esleitua, egindako zozketan erabili zen. 2015eko maiatzean laginketan hautatuak izateko baldintzak betetzen zituzten 1.300 pertsonako zerrenda batetik ausazko laginketa sinple baten bidez 400 pertsona, 200 titular eta 200 ordezkoa hautatu ziren.

Laginketa biproduzigarria izateko, hazi-balio gisa zozketaren data erabili zen (14042015). Laginketa R-ren 3.1.3 bertsioaren funtzio sinplearekin egin zen (<http://www.r-cran.org>)

6.4. Istanbulgo Protokoloaren azterketaren emaitzak

Laginaren deskripzioa

EZAUGARRI SOZIODEMOGRAFIKOAK (N=202)		N	%
Sexua	Gizona	160	79
	Emakumea	42	21
Atxiloketa-uneko adina (urteak)	21 urtetik behera	48	24
	22-30	107	53
	31-45	42	21
	46-60	4	2
	61 urtetik gora	1	0.5
Peritazio-uneko adina (urteak)	22-30	12	6
	31-45	61	30
	46-60	81	40
	61-75	43	21
	>75	5	2
Atxiloketaren eta peritazioaren artean igarotako denbora	10 urtetik behera	32	16
	11 eta 20 urte bitartean	50	25
	21 eta 30 urte bitartean	41	20
	31 eta 40 urte bitartean	64	32
	Duela 41 urte edo gehiago	15	7
Hezkuntza-maila	Oinarrizko Hezkuntza	34	17
	Maila ertaineko ikasketak - LH	103	51
	Unibertsitate-mailakoak	65	32
Lanbidea	Kualifikazio gabeko eskulangilea	18	9
	Eskulangile kualifikatua	48	24
	Administraria-Merkataria-Ostalaria	20	10
	Irakaslea	23	11
	Lanbide liberalak	29	14
	Ikasleak	2	1
	Langabezian	16	8
	Erretiratuta	32	16
Beste batzuk	14	7	

EZAUGARRI SOZIOPOLITIKOAK (n=202)			
Atxiloketaren eta galdeketaren segurtasun-kidego arduraduna	Guardia Zibila	77	38
	Polizia Nazionala	62	31
	Ertzaintza	20	10
	Kidego bat baino gehiago	43	21
Inkomunikatuta egondako egun-kopurua	0-1	21	10
	2-3	59	29
	4-5	71	35
	6-10	45	22
	11-21	6	3
Ondorengo neurriak	Askatasuna kargurik gabe	72	36
	Askatasuna karguekin	13	6
	Prebentziozko espetxeratzea, epaiketaren zain	117	58
Atxiloketa-aldia	1979 baino lehen	34	17
	80ko hamarkada	71	35
	90eko hamarkada	33	16
	2000tik aurrera	64	31

Tortura-teknikak: Istanbulgo Protokoloko sailkapenarekin bat

ISTANBULGO PROTOKOLOAN DESKRIBATUTAKO TORTURA-TEKNIKAK¹		
	N	%
Kolpeak, esaterako, ukabilkadak, ostikadak, zartadak, etab.	172	85
Postura behartuak, ariketa fisiko akigarriak.	162	80
Erredurak zigarroekin, likidoekin edo substantzia kaustikoekin	5	2
Txoke elektrikoak	22	11
Asfixia lehorra (kaputxa) edo hezea (ura)	70	35
Lesioak zapaltzeagatik,	11	5
Biluzaraztea	68	34
Iseka sexualak	57	28
Bortxaketa (penetrazio partziala edo osoa)	4	2
Atxiloketako baldintzak, zelda anormalki txikiak edo superpopulatuak, baldintza antihigienikoak, instalazio sanitarioak eza, elikagaien eta uraren hornidura irregularra edo elikagai eta ur kutsatuak hornitzea, muturreko tenperaturan edukitzea, etab. .	149	74
Estimulazio sensorial normalak galaraztea, esaterako, soinuak, argia, denboraren zentzua, isolamendua, zeldako argia manipulaztea, loa, elikagaiak, ura, instalazio sanitarioak, bainua, jarduera eragileak murriztea,	185	91
Arreta mediko egokia jasotzeko aukera ez izatea	95	47
Hitzezko umiliazioak edo ekintza umiliagarriak egitera behartzea;	142	70
Heriotza-mehatxuak, familia kaltetzeko mehatxuak, beste tortura batzuk pairatzeko mehatxuak, espetxe-mehatxua,	172	85

Itxurazko exekuzioak	37	18
Teknika psikologikoak pertsona desegituratzeko, traizio behartuak, babesgabetasun kontzientea, egoera anbiguoetan jartzea edo mezu kontraesankorrek ematea	163	81
Beste pertsona bat traizionatzera behartzea hura arriskuan jarritz;	39	19
Torturak edo beste pertsona batzuekin egiten ari diren basakeriak ikustera edo oihuen, musikaren eta antzekoen grabazioak edo entzutera behartzea	78	38
Galdeketetan garatutako bestelako teknika psikologikoak	56	28

Ondorio psikologikoak eta psikiatrikoak

Diagnostiko psikiatrikoak ebaluazioaren unean

Peritatutako 202 pertsonetatik 45ek CIE 10eko diagnostiko bat baino gehiago dituzte. Ehunekoa esleitutako diagnostiko guztiei dagokie (n=248)

PERITATUTAKO 202 PERTSONEN DIAGNOSTIKO PSIKIATRIKOAK CIE-10 Diagnostikoa			
Kodea:	Diagnostikoa	N	%
F31.9	Zehaztu gabeko nahasmendu bipolar	1	0,40
F32.0	Nahasmendu depresibo arina	2	0,80
F32.1	Neurrizko nahasmendu depresiboa	25	10,1
F32.4	Nahasmendu depresibo handia arintzen	7	2,8
F32.9	Nahasmendu depresibo handia	2	0,80
F34.1	Nahasmendu distimikoa	4	1,6
F34.8	Aldartean irauten duten bestelako nahasmenduak	1	0,40
F41.1	Antsietate orokortuaren nahasmendua	5	2,0
F41.2	Nahasmendu mistoa, antsietate handikoa/Depresiboa	1	0,40
F43.0	Estres akutuaren erreakzioa	2	0,80
F43.1	Trauma osteko estresaren nahasmendua	50	20,1
F43.2	Egokitze-nahasmendua	3	1,2
F43.9	Nahasmendu somatoformeak	1	0,40
F44.0	Disoziaziozko amnesia	1	0,40
F51.0	Substantzia batek edo afekzio fisiologiko ezagun baten eragiten ez duen insomnioa	4	1,6
F51.5	Amesgaiztoak	1	0,40
F60.4	Nortasun histrionikoaren nahasmendua	1	0,40
F60.7	Mendeko nortasunaren nahasmendua	1	0,40
F62.0	Pertsonalitatearen nahasmendu iraunkorra gertaera katastrofiko baten ondoren	11	4,4
Z63.4	Familiako kide baten desagerpena eta heriotza	2	0,80
Z65.3	Bestelako lege-inguruabar batzuekin erlazionatutako arazoak	4	1,6
Z65.4	Tortura-biktima. CIE-10eko inolako nahasmenduren irizpiderik ez du betetzen.	119	48,0

Miaketa psikometrikoa

Trauma osteko estresaren sintomatologia

TRAUMAOSTEKOESTRESAGATIKONAHASMENDUARIBURUZKOGALDEKETAREN EMAITZAK (TEPT)

Trauma osteko estresa (TEPT)	%
Ez du TEPTrik	74,8
TEPTren sintomak	7,9
TEPT probablea	7,9
TEPT	9,4
N	202

Depresioaren sintomatologia

BECK GALDEKETAREN EMAITZAK

Depresioa (BECK)	%
Ez du depresiorik	64,9
Depresio arina	19,3
Neurritzko depresioa	12,9
Depresio larria	3
N	202

Sinesgarritasunaren analisisa**KOHERENTZIA AZTERTZEKO ADIERAZLEAK PERITU-TXOSTEN PSIKOLOGIKOAREN IRIZPIDE KLINIKOETAN OINARRITUTA**

Perituek ebaluatu dituzten 202 pertsonen datuak pertsona bakoitzaren txosten indibidualetan jasotzen dira. Ondorengo taulan datuak era sinpleagoan laburbildu dira.

Irizpidea	Koherentea	Ez dago elementu nabarmenik	Koherentziarik gabea
1. Ustezko torturaren kontakizuna (inguruabarrak, mota, metodologia, iraupena, etab.)	199	1	2
2. Espero daitezkeen erreakzio psikologikoa edo muturreko estres-egoeran tipikoak direnak, peritatuaren testuinguru sozialaren eta kulturalaren baitan.	192	10	0
3. Bat etortzea gertaeren deskribapena eta haien azaltzean izandako emozioak.	175	24	3
4. Bat etortzea hitzeko komunikazioa eta hitzik gabekoa gertaerak kontatzean.	183	18	1
5. Azaldutako gertaerekin bat datozen epe ertain eta luzeko arrastoak.	168	83	0
6. Diagnostiko kliniko nagusia peritatzean, elkarrizketa klinikoan oinarritutako gertaera peritatuari lotua	Ikusi diagnostiko klinikoaren taula		
7. Beste informatzaile batzuekin alderatutako gertaerak eta erreakzioak	117	84	1
8. Deskribatutako gertaeren aurretik eta ondoren haiei lotuta izandako aldaketa funtzionalak (lana, ikasketak, harremanak...).	171	29	2
9. Deskribatutako gertaerei aldi batez lotutako nortasun-aldaketa iraunkorrak	134	68	0

10. Froga edo azterketa medikoak	96	106	
11. Deskribatutako gertaerekin bat datozen arrastoak edo lesioak egiaztatzen dituzten aurretiko txosten medikoak edo forentseak	28	174	0

Peritazio psikologikoaren amaierako sinesgarritasun-irizpidea hau izan zen:

	N	%
Koherentziarik handiena	18	9
Oso koherentea	81	40
Koherentea	98	48.5
Koherentziarik gabea (1)	5	2.5

1. Kontakizuna koherentea zen kasuak dira, atxiloketaren unean tratu krudel edo umiliagarriekin edo indarra gehiegi erabiltzearekin bat egiten zutenak, baina perituen ustez ez ziren tortura-kasuak.

KOHERENTZIA AZTERTZEKO ADIERAZLEAK EBALUAZIO MEDIKOAREN IRIZPIDE KLINIKOETAN OINARRITUAK (ISTANBULGO PROTOKOLOA)

	N	%
Garrantzia oso handia	28	14
Neurrizko garrantzia	77	38
Garrantzi txikia	52	26
Ez dago elementu nabarmenik	40	20
Aztertu gabe	5	2

KOHERENTZIA AZTERTZEKO ADIERAZLEAK EBALUAZIO MEDIKOAREN IRIZPIDE KLINIKOETAN OINARRITUAK (EMANDAKO DOKUMENTUAK)

	N	%
Garrantzia oso handia	9	4.5
Neurrizko garrantzia	9	4.5
Garrantzi txikia	3	1.5
Ez da txostenik eman	176	87

KOHERENTZIARI BURUZKO AMAIERAKO IRIZPENA PERITU-TXOSTEN PSIKOLOGIKOAREN, ISTANBULGO PROTOKOLOAREN EBALUAZIO MEDIKOAREN ETA EMANDAKO DOKUMENTUETAKO IRIZPIDE KLINIKOETAN OINARRITUA

	N	%
Koherentziarik handiena	22	11
Oso koherentea	91	45
Koherentea	80	40
Koherentziarik gabea (1)	5	2.5

1.Kontakizuna koherentea zen kasuak dira, atxiloketaren unean tratu krudel edo umiliagarriekin edo indarra gehiegi erabiltzearekin bat egiten zutenak, baina perituen ustez ez ziren tortura-kasuak.

6.5. Istanbulgo Protokoloaren azken ondorioak

«1960-2013 ALDIKO EUSKADIKO TORTURA»ri buruz KREIk egindako ikerketa-proiektuaren baitan dagoen «202 TORTURAREN ALEGAZIO-KASUAEN ANALISI EGITURATUA ISTANBULGO PROTOKOLOAREN BIDEZ» izeneko aurretiazko txostenaren ondorioak aurkeztuko ditugu.

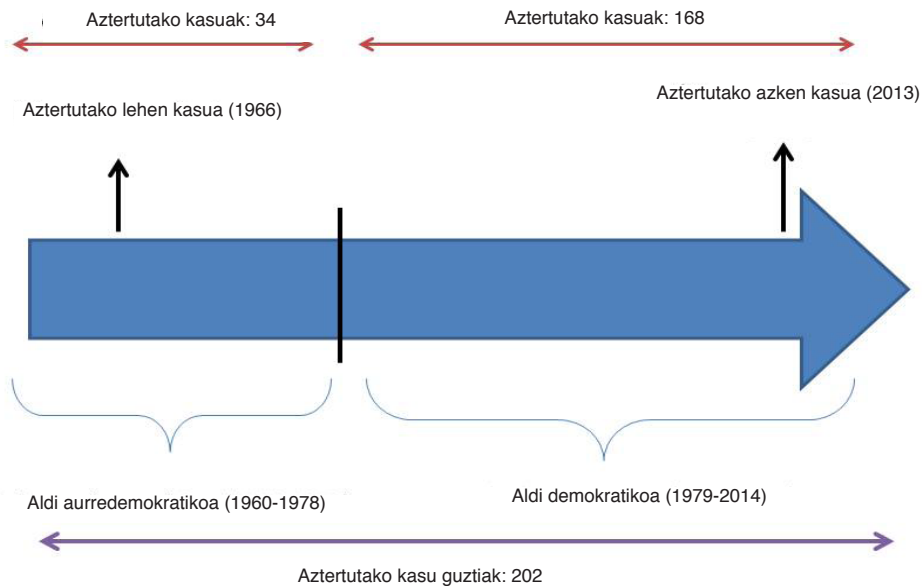
Proiektuaren zati hau Ekimen, Jaiki-Hadi eta OME elkarteek egin dute; eta ARGITUZ eta GAC elkarteetako profesionalen lankidetzaz izan dute.

Lan honetan tratu txarren edo torturen alegazioen sinesgarritasuna eta egiantzekotasunaren analisi bat egin da alor honetako nazioarteko peritu-estandarretan (Istanbulgo Protokoloa) oinarrituta, metodologia zatiitu eta multidisziplinari batekin eta behaketa-sistemekin eta ikuskapen zientifikoarekin. Sinesgarritasun-analisi hau peritu-irizpide psikologikoetan eta ebaluazio medikoan oinarrituta egin da. Pertsonak alegatutako tratu txarren edo torturen eta bere osasun psikologikoaren eta fisikoaren arteko koherentzia ebaluatzen da.

Ikerketa osasunaren alorreko (batez ere, osasun mentalekoak) eta giza eskubideetan adituak diren (hainbat elkarte profesionaletakoak) 40 profesionalak baino gehiagok egin dute. Lantalde honek nazioartean esperientzia onartua du eta indarkeriarekin, traumarekin eta giza eskubideekin lotutako gaietan prestakuntza handia du.

1. KREIren erroldatik ausaz hautatu ziren 202 tortura-alegazio aztertu ziren.
2. Aurkeztutako emaitzek, ikuskapenerako nazioarteko erakundeek eta nazioko azterlanek deskribatutako aurkikuntzei loturik, adierazten dute tortura Espainian arazo larria dela inkomunikatutako atxilotuei dagokionez, eta tortura prebenitzeko neurriak eskasak eta eraginik gabeak direla.
3. Gure datuak bat datoz nazioarteko erakundeek Espainiara egindako bisitetan emandako aurrekariekin. Ebidentziek iradokitzen dute giza eskubideak urratzen diren arazo bat dela eta intzidentzia eta hedapen handia duela, gainera.
4. Ikerketa honetako xede nagusia izateaz gain, ikerketako honetako aurkikuntzarik garrantzitsuenak hauxe da: sinesgarritasun-maila psikologo, psikiatra, mediku eta auzitegi-mediku desberdinek era konbinatuan neurtu dutela. Sinesgarritasuna ebaluatzeko oinarria miaketa psikologikoa / psikiatrikoa izan da, ondorioak kontuan izan beharrean (miaketa klinikoa, test psikometrikoak) miaketako hainbat arlotako koherentzia aztertu da (Istanbulgo Protokoloak horrela egin behar dela adierazten baitu).
5. Ebaluazio psikologikoan, peritazioen % 9 «koherentziarik handiena» gisa sailkatu ziren, % 40 «oso koherente» gisa, % 49 «koherente» gisa eta % 2 «koherentziarik gabe» gisa torturari dagokionez, baina koherenteak ziren tratu krudel edo umiliagarriari dagokionez edo atxilotetaren unean indarra gehiegi erabiltzeari dagokionez.
6. Ebaluazio medikoa 197 kasutan egin zen. Kasuen % 38ri dagokionez, uste izan zen ebaluazio honek neurritzko garrantzia duten datuak eskaintzen zituela, % 26ari dagokionez garrantzi txikikoak eta % 14aren kasuan garrantzi handikoak. Gainerakoetan ondorioztatu zen ebaluazio medikoak ez zuela datu interesgarriak eskaintzen.
7. Soilik 21 kasutan lortu ziren alegatutako torturarekin erlazionatutako txosten medikoak. 9 kasutan uste izan zen ebaluazioak garrantzi handiko datuak eskaintzen zituela, beste bederatzi kasutan neurritzko garrantzizko datuak eta gainerako 3etan garrantzi txikikoak.
8. Faktore psikologikoak eta medikoak konbinatu ondoren ebaluazioen sinesgarritasun globala hau izan zen: % 11 koherentziarik handiena, % 46 oso koherenteak, % 41 koherenteak eta % 2 koherentziarik gabeak torturari dagokionez (koherenteak tratu krudel edo umiliagarriari dagokionez edo atxilotetan indarra gehiegi erabiltzeari dagokionez). 5 kasutan ez zen sinesgarritasun globala aztertu ez baitzegoen ebaluazio medikorik.
9. Gure azterketa, halaber, bat dator CPTk, Nazio Batuen Torturaren aurkako errelatoreak eta Amnistia Internazionalak egindako oharrekin, hots, tortura-salaketak ezin direla asmatutako istoriotzat hartu, baizik eta sinesgarriak direla inguruabar pertsonalak kontuan izanda.
10. Gehien diagnostikatu den nahasmendu psikiatrikoa trauma osteko estresa izan da (% 20), ondoren neurritzko nahasmendu depresiboa (% 10).
11. Elkarrizketatutako pertsonen % 17k trauma osteko estresagatiko nahasmenduaren diagnostikoa izan dezakete (% 8k TEPT probablea izateaz gain), irizpide gisa eskala psikometriko aplikatuak erabiliz. Beste % 8k hobetzen ez duten sintoma partzialak mantentzen ditu.

12. Peritatutako pertsonen % 16k gaur egun tristuraren edo depresioaren neurrizko sintomak ditu (% 13) edo larriak (% 3), irizpide gisa eskala psikometriko aplikatuak erabiliz.
13. Ikerketa honetako datuetatik era argian ondoriozta daiteke erreparazio-neurrien artetik ez litzatekeela alde batera utzi behar arrera psikosoziala, ezta norbanakoa, familia edo komunitatea birgaitzeko eta babesteko neurriak ere. Beharrezkoa izango da era zabalean, integralean eta sakonean heltzea gaiari. Aurretiazko kalkuluek (kuantifikatu gabeko datuak) adierazten dute peritatutako pertsonen % 5 -% 15ek arreta psikologikoa beharko lukeela.
14. Azken batean, aditu forentseen ustez eta protokoloak eskatzen dituen zaintza eta neurri guztiak aplikatuta, 202 pertsona horietatik 197k atxiloketa inkomunikatuan zehar izan zuten tortura-esperientziaren benetako eta egiazko kontakizuna egin dutela uste da. Iritzi hori, berriro diogu, pertsonak alegatutako tratu txarren edo torturen eta bere osasun psikologikoan eta fisikoan izandako inpaktu objektibatuaren arteko koherentzia oinarritzen da.

7. Behin-behineko ondorioak

Tortura tratu krudelen gauzatze larriagotzat jotzen da. Bi delitu motak bereizten hasteko, kasuaren hainbat inguruabar, bai barnekoak bai kanpokoak, hartu behar dira kontuan, esaterako: adina, sexua, osasun-egoera, sufrimenduaren intentsitatea eta iraupena.

Datu-basean erregistratutako pertsonen adierazitako esperientzia traumatikoen larritasuna desberdina da. Biktimek adierazitako sufrimenduaren intentsitatea ez da beti iristen maila gorenera eta ezin dugu ahantzi torturaren eta tratu txarren arteko desberdintasuna.

Halere, ikerketa hau gaur egun dagoen eran ezinezkoa da talde bakoitzari (tortura edo tratu txarrak) dagozkion ehunekoak adieraz ditzaketen datu kuantitatiboak eskaintzea, horrek kasu bakoitzaren analisi zehatz bat eskatzen baitu. Halere, tortura-teknikei dagokienez (elektrodoak, poltsa eta bainuontzia), bideoetan eta audioetan jasotako lekukotzetan eta Istanbulgo Protokoloa aplikatuta eskaini ditugun emaitzetan oinarrituta egiten ari garen analisi kualitatiboari dagokionez, talde honek baieztatu dezake kasu oso larrien kopurua oso handia izan daitekeela.

Sortutako informazioaren eta egindako lehenengo analisien bidez, ondorengo ondorioak behin-behineko gisa har daitezke; gogoratu behar dugu, gainera, informazio eta analisi horiek 1960-2013 aldiko unibertsoa aipatzen dutela eta Euskal Autonomia Erkidegoan jaiotako edo bizi diren edo bertan tratu txarrak edo torturak jasan dituen beste edozein hartzen dela aintzat:

- 1960-2013 aldirian torturari buruzko etengabeko kezka egon da; izan ere, milaka herritarrek salatu dituzte publikoki eta/edo judizialki tratu txarrak eta/edo torturak pairatu dituztela polizia funtzionario publikoen aldetik. Atxilotuak inkomunikatuta egotea bezalako neurriek era argian tratu txar eta tortura horiek egitea sustatu dute.
- Nazio mailako eta nazioarteko erakunde eta behatzaile ugari atentzioa eman dute aurrez aipatutako errealitatearekiko, eman diren epai judizialean oinarrituta; halaber, uste osoa dute irizpide profesionalen bidez ebaluatuta egin diren salaketa publikoek benetako oinarri dutela. Era berean, gai honetan sortutako bibliografiak aurrekoa egiaztatzen du.
- Polizia Nazionalari dagozkion 9 kondena-epai eman dira guztira eta 12 Guardia Zibilari dagokionez; hala, 50 funtzionario (emakume 1 eta 49 gizon) kondenatu dira 1979-1992 aldirian 32 (4 emakume eta 28 gizon) pertsonari egindako gertaerengatik. Kondena-epairik ez da egon Ertzaintzaren aurka.
- Bereziki 80ko hamarkada nabarmentzen da, salaketan kopurua handia baita eta justizia-auzitegiak emandako lehenengo kondenak gauzatu baitziren Auzitegi Gorenak berretsiak. Ondoren, tortura-metodoetan aldaketak egin ziren, torturak egiaztatzeko frogak forentseak zailtzen ahalegintzeko.
- Salatatutako gertaeren, torturen eta tratu txarren adierazpenen ustezko autoretzak polizia-kidegoen arabera bereiziz gero, polizia nazionalak eta guardia zibilak antzeko datuak dituzte.
- Eraginpeko pertsonen alegatu dituzten tortura-metodoei dagokienez, desberdintasun nabarmena dago polizia-kidegoen artean. Poltsaren erabilera nabarmentzen da Guardia Zibilak atxilotu zituen pertsonen esandakoaren arabera. Luzaro tente egonaztea eta akitze fisikoa, hiru polizia-kidegoek atxilotu zituzten pertsonen adierazitako teknika bat da; ordea, poltsa, elektrodoak eta bainuontzia Guardia Zibilak eta Polizia Nazionalak atxilotutako askok pairatu dutela adierazi dute. Aurrekoari gehitu behar zaio oihuek, irainek eta mehatxuek psikikoki duten garrantzia. Baina horiek guztiak ez dira atxilotuek alegatutako tortura-metodo bakarrak ezta larrienak ere.
- Aurretik aurkeztutakotik ondorioztatu daiteke, maila kualitatiboan zein kuantitatiboan, ez direla parekarriak torturen eta tratu txarren salaketak hiru polizien artean.
- Bestetik, azken hamarkadetan, nazioarteko zenbait erakunde Espainia kondenatu dute torturaren aurkako eta torturaren prebentzioaren arloko betebeharrak ez betetzeagatik. Gauza bera egin du Giza Eskubideen Europako Auzitegiak eman dituen epaietan ere, lau kasutan Euskal Autonomia

---

Erkidegoko herritarrei dagokienez (2002, 2003 eta 2011ko gertaerak), hiru kasutan Nafarroakoei dagokienez (2009 eta 2011ko gertaerak) eta bat Kataluniakoei dagokienez (1992ko gertaerak).

- Era berean, Nazio Batuen Torturaren aurkako Batzordeak bi kondena-irizpen egin ditu 1992an gertatutako torturengatik.
- Tortura prebenitzeko neurri zuzentzaileak txerta daitezela eskatu dute etengabe denbora honetan guztian zehar giza eskubideen erakundeek eta erakunde publikoek, baina administrazioaren aldetik ez da behar besteko esku-hartzerik egin atxilotuen eskubideak era eraginkorrean bermatzeko.
- 1997an eta «nazioarteko erakundeek, bereziki, Nazio Batuek eta Europako Kontseiluak egindako gomendioak gauzatzeko eta Espainiako Auzitegi Medikuen ekintzak nazioartean onartutako teknika eta prozeduretara egokitzeko helburuarekin», protokolo bat ezarri zen auzitegi-medikuek atxilotuak aztertzeko; horren helburua informazioa mediko argiagoa eta zehatzagoa izatea da, auzitegiatarako funtsezko froga-elementua izan dadin.
- Tamalez, aurrez esandakoa ez da bete, salbuespenetan izan ezik; horrek atxilotuek alegatutako kasuak ikertzeko funtsezko feoga gauzatzea zaildu du.
- 2003an, Eusko Jaurlaritzak «Inkomunikazio erregimenean atxilotutakoentzako arreta koordinatzeko protokolo» bat ezarri zuten; hala, protokolo horrek zuzenean inplikatzeko Justizia Administrazioa, Eusko Jaurlaritzako Segurtasun Saila eta Auzitegi Medikuntzako Euskal Institutua eta, gai honi dagokionez, atxilotuen kudeaketa kontrolatzeko tresna egoki bat da, bidegrabaketa ere txertatzen duena.
- Tamalez, aurrez adierazitakoa Ertzaintzako agenteek egindako atxilotetetan betetzen da; hala, beharrezkoa da protokolo hau beste segurtasun-indar batzuek atxilotutako pertsona guztietara hedatzea, gaur egun ez dauden berme batzuk ekarriko bailituzke.
- Horrekin guztiarekin, protokolo hau hobetu daiteke Arartekoak 2011ko bere txostenean egindako iradokizunen arabera.
- Gauzatutako ikerketan 4.009 pertsonen kasuen errolda bat ezarri da (% 17 emakumeak eta % 83 gizonak); izan ere, milaka herritarrek salatu dituzte publikoki eta/edo judizialki tratatu txarrak eta/edo torturak pairatu dituztela poliziako funtzionario publikoen aldetik. Horietatik % 17k behin baino gehiagotan jasan ditu. Zifra horiek eraginpekoen benetako dimentsioaren azpitik daude, kontuan izaten badugu pertsona gehiagok jakinarazi dutela erroldan sartuko direla (oraindik ez dute hori egin). Eusko Jaurlaritzako Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusiak martxan jarritako ikerketan arreta ematea nahi dute pertsona hauek. Salaketa hauen bilakaera historikoari esker, egiazta daiteke salaketak pixkanaka jaitsi egin direla 2004. urtetik aurrera, eta ez da kasurik erregistratu 2015an, ezta 2016an ere.
- Ikerketan zehar kontsultatutako pertsona eta erakunde guztien ulermena eta lankidetzara egiaztatu da. Horiek guztiek nabarmendu dute ikerketa hau eta ikerketa honek, gertaeren errekonozimenduaren mesedetan, neurri zuzentzaileak ezarri ahal izateko lortu nahi dituen helburuak egokiak direla, era bakarra baita gertaera horiek gainditzeko eta horiei amaiera emateko.
- Sortutako informazioa intereseko hiru alorretan jaso da, gertaerak egiaztatze behar beste elementu daudela bermatzeko helburuarekin, hauek dira: lekuko-froga, froga dokumentala eta peritu-froga, 22.000 dokumentu baino gehiago analizatuta.
- Ildo horri jarraikiz, audioan eta bideoan jasotako lekukotzak 900 baino gehiago dira eta peritu-frogak, hau da, Nazio Batuen Istanbulgo Protokoloa (2000) 202 pertsonari aplikatu zaie (% 76 demokraziaren aldikoak, % 20 demokraziaren aurreko aldikoak eta % 4 bietakoak). Horrek guztiak emaitza eztabaidaekin eskaintzen ditu kontakizunen sinesgarritasunari dagokionez eta, ondorioz, salatutako gertaerei dagokienez. Izan ere, protokolo honen bidez egindako ebaluazio psikologikoan, torturari dagokionez, peritatzen % 9 a “sendotasun maximokoak” zirela jo zen, % 40 a “oso sendoak”, % 49 a “sendoak” eta % 2 a “sendotasunik gabeak”, tratatu anker edo umiliagarritzat eta neurritz gainezko indarkeria erabili izanaz hartzeko sendoak ziren arren.

- Aztertutako kasuen % 5etik beherakoa ez den ehuneko batek ondorio psikologikoak ditu eta, horregatik, pertsona hauei asistentzia-neurri espezifikoak eta espezializatuak ezartzea gomendatzen dugu; horrela, une oro pertsona hauen birbiktimizazioa saihestuko da.

Azkenik, erabat beharrezkoa dela uste dugu hasitako lanarekin jarraitzea, ezin baita amaitzat jo, eta gogoeta egin beharko da torturaren eta tratu txarren errekonozimendu, erreparazio eta prebentzioari dagokionez.

Eranskina

2016KO UDAKO IKASTAROKO PROGRAMA

VERDAD Y RECONOCIMIENTO PARA LAS VÍCTIMAS DE TORTURA, TRATOS INHUMANOS Y DEGRADANTES

<https://www.uik.eus/es/verdad-y-reconocimiento-para-las-victimas-de-tortura-tratos-inhumanos-y-degradantes>

Donostian, 2016ko ekainaren 27, 28, eta 29an

2016ko ekainaren 27a (Antonio Beristain entzunaretoa, Carlos Santamaría Zentroa)

08:45 - 09:15 **Harrera eta dokumentazioa banatzea**
Aurkezpena: **José Luis de la Cuesta**

09:30 - 09:40
Kongresuaren hasiera.
Txostengilea: **Iñaki Goirizelaia**
Erakundea: UPV-EHU, errektorea

09:40 - 09:50
Kongresuaren hasiera.
Txostengilea: **Josu Erkoreka Gervasio**
Erakundea; Eusko Jaurlaritza. Herri Administrazio eta Justiziako sailburua eta Eusko Jaurlaritzaren bozeramailea

09:50 - 10:00
Kongresuaren hasiera.
Txostengilea: **Maribel Vaquero**
Erakundea: Gipuzkoako Foru Aldundiko Bizikidetza eta Giza Eskubideen Zuzendaritza

10:15 - 11:30 **Konferentzia**
Inaugurazio-hitzaldia: «**1960-2013 aldiko tortura proiektua» izeneko ikerketari buruzko analisisa eta iruzkinak**
Txostengilea: **Juan Ernesto Méndez**
Erakundea: Nazio Batuak. Torturaren aurkako errelatore berezia
Moderatzailea: **Francisco Etxeberria**

11:30 - 12:00 **Etenaldia**

12:00 - 13:00 **Konferentzia**
«**1960-2013 aldiko tortura-proiektua» izeneko ikerketako emaitzen aurkezpena**
Txostengilea: **Francisco Etxeberria**
Erakundea: Kriminologiaren Euskal Erakundea
Txostengilea: **Carlos Martín Beristain**
Erakundea: Kriminologiaren Euskal Erakundea

Txostengilea: **Laura Pego**
Erakundea: Kriminologiaren Euskal Erakundea
Txostengilea: **Benito Morentin**
Erakundea: Kriminologiaren Euskal Erakundea

16:00 – 18:30 **Mahai-ingurua:** *Tortura ikertzeko eta prebenitzeko mekanismoak.*

Parte-hartzailea: **Elisabeth Lira**
Erakundea: Valech Batzordea, Txile

Parte-hartzailea: **Helena Solà**
Erakundea: Torturaren aurkako Munduko Erakundea, Geneva
Moderatzailea: **Jon Landa**

2016ko ekainaren 28a (Antonio Beristain entzunaretoa, Carlos Santamaría Zentroa)

09:00 - 09:45 **Konferentzia**
La prueba en los procesos judiciales por denuncias de tortura: dificultad y medidas a adoptar.
Txostengilea: **Iñigo Iruin**
Erakundea: Abokatua

09:45 - 10:30 **Konferentzia**
La prescripción en los delitos de tortura
Txostengilea: **Manuel Ollé**
Erakundea: Madrilgo Unibertsitate Konplutentsea. Abokatua eta Nazioarteko Zigor Zuzenbideko irakaslea

10:30 - 11:00 **Konferentzia**
La jurisprudencia del Tribunal Europeo de DDHH con relación a la tortura
Txostengilea: **Manuel Lezertua**
Erakundea: Arartekoa
Moderatzailea: **Ana Isabel Perez Machío**

11:00 - 11:30 Etenaldia

11:30 - 12:00 **Konferentzia**
Mecanismos de Prevención
Txostengilea: **Jorge Aldekoa**
Erakundea: Segurtasun Saila, Eusko Jaurlaritza

12:00 - 12:30 **Konferentzia**
Tortura prebenitzeko azpibatzerdea
Txostengilea: **Víctor Madrigal**
Erakundea: Tortura prebenitzeko azpibatzerdea

12:30 - 13:00 **Konferentzia**
La investigación y documentación de tortura y los malos tratos
Parte-hartzailea: **Duarte Nuno Vieira**
Erakundea: Lege Medikuntzaren Europako Kontseilua
Moderatzailea: **Rafa Sainz de Rozas**

16:00 – 18:30 **Mahai-ingurua:** *Protocolo de Estambul como prueba pericial: análisis médico psiquiátrico de 200 casos de alegaciones de torturas y malos tratos*
Parte-hartzailea: **Iñaki Markez**
Erakundea: Psikiatra

Parte-hartzailea: **Miguel Ángel Navarro**. Psikologoa
Erakundea: Ekimen / Argituz

Parte-hartzailea: **Pau Pérez Sales**. Psikiatra
Erakundea: GAC/SiRa eta AEN

Parte-hartzailea: **Joana Miren Ruiz Goikotxeta**. Psikologo klinikoa
Erakundea: OME

Parte-hartzailea: **Teresa Velasco Plaza**. Psikologoa
Erakundea: Jeiki Hadi

Parte-hartzailea: **Olatz Barrenetxea Larrondo**. Psikologo klinikoa
Erakundea: OME

Moderatzailea: **Ignacio Muñagorri**

2016ko ekainaren 29a (Ignacio María Barriola (ikasgela-eraikina) eraikineko entzunaretoa)

09:00 - 10:15 **Mahai-ingurua**

Denuncia social y activismo en contra de la tortura

Amnistia Internazionalako ordezkaria: **Virginia Alvarez**

Euskal Memoriaren ordezkaria: **Eugenio Etxebeste**

Argituz elkarteko ordezkaria: **Andrés Krakenberger**

Goldatu elkarteko ordezkaria: **Agurtzane Juanena**

Behatokiaren ordezkaria: **Iratxe Urizar**

Moderatzailea: **Sabino Ormazabal**

10:15 - 11:30 **Mahai-ingurua**

Denuncia social y activismo en contra de la tortura

Tortura Prebenitzeko Koordinakundearen ordezkaria: **Jorge del Cura**

TATen ordezkaria: **Lorea Bilbao**

SOS Arrazakeriaren ordezkaria: **Mikel Mazkarian**

Espetxeko Pastoralaren ordezkaria:

Salhaketaren ordezkaria: **Carlos Ernesto Hernández Hernández**

Moderatzailea: **Andrés Krakenberger**

11:30 - 12:00 Etenaldia

12:00 - 12:45 **Mahai-ingurua**

1982ko tortura-biktima baten kontakizuna: **Axun Lasa**

1992ko tortura-biktima baten kontakizuna: **Enkarni Blanco**

2002ko tortura-biktima baten kontakizuna: **Miren Azkarate**

Moderatzailea: **Carlos Martín Beristain**

12:45 – 13:00 Etenaldia

Konferentzia eta amaiera

Eusko Jaurlaritzako 2013-2016 aldirako Bake eta Bizikidetzaren Planaren 6. ekimena «Torturari buruzko ikerketa eta ekintzak»

Txostengilea: **Jonan Fernandez**

Erakundea: Eusko Jaurlaritzako Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusia